

PROMICANJE ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA KOD DJECE I MLADIH U SUVREMENOM MEDIJSKOM OKRUŽENJU

Kolovrat, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:692304>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**PROMICANJE ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA KOD DJECE I
MLADIH U SUVREMENOM MEDIJSKOM OKRUŽENJU**

KATARINA KOLOVRAT

Split, 2024.

Odsjek za pedagogiju

Preddiplomski studij Pedagogije

Alternativne koncepcije obrazovanja

**PROMICANJE ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA KOD DJECE I
MLADIH U SUVREMENOM MEDIJSKOM OKRUŽENJU**

Studentica: Katarina Kolovrat

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Morana Koludrović

Split, rujan 2024.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. ŽIVOTNO-PRAKTIČNE VJEŠTINE U KONTEKSTU ODGOJA I OBRAZOVANJA	3
3. ULOGA OBITELJI U STJECANJU ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA.....	10
4. ULOGA MEDIJA U POTICANJU ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA.....	13
4.1. DEFINICIJA, VRSTE I UTJECAJ MEDIJA.....	13
4.2. ULOGA RODITELJA I ODRASLIH U STVARANJU SIGURNOG MEDIJSKOG OKRUŽENJA ZA RAZVOJ DJECE I MLADIH.....	15
4.3. DRUŠTVENE MREŽE I NJIHOV UTJECAJ NA DJECU I MLADE.....	18
5. POTICANJE ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA U SUVREMENIM MEDIJIMA	22
5.1. INTERNET.....	23
5.2. INSTAGRAM.....	27
5.3. YOUTUBE.....	29
6. ZAKLJUČAK.....	32
7. LITERATURA.....	34
SAŽETAK.....	40
SUMMARY.....	41

1. UVOD

Tehnološki napredak i ubrzani način života samo su neke od posljedica modernizacije društva zbog kojih dolazi do značajnih promjena na planu odgoja i obrazovanja. Porastom tehnoloških inovacija stvorili su se novi pedagoški i odgojni izazovi, kako za roditelje i odgojno-obrazovne djelatnike tako i za djecu i mlade čiji se interesi, stavovi ali i vještine uvelike oblikuju pod utjecajem suvremenog medijskog svijeta. Dostupnost i rasprostranjenost različitih medija i sadržaja kojeg prenose utječu na njihovu izrazitu prihvaćenost, posebice među mlađom populacijom koja lakše i brže usvaja učestale inovacije i novitete u medijskom svijetu, u odnosu na stariju populaciju. Upravo se iz tog razloga može govoriti o djeci i mladima kao o izdvojenoj skupini čiji je rast i razvoj uvelike određen pozitivnim i/ili negativnim utjecajem suvremenog medijskog okruženja.

S obzirom na to da je modernizacija uzrokovala ubrzanje načina života, vrijednosti koje su nekada bile na vrhu ljestvice prioriteta, sada su ipak nešto niže. Tako su i praktične vještine u odgoju djece i mladih, s nekada visokog mjesta važnosti postale manje važna tema kojoj se ne pridodaje dostatan značaj. Uzimajući u obzir samo jedan od najočitijih primjera promjene u kurikulumu kada dolazi do ukidanja predmeta *Domaćinstva* iz osnovnoškolskog obrazovanja, vidljiva je značajna promjena u vrijednostima koje se kroz sustav odgoja i obrazovanja nastoje prenijeti mlađim uzrastima. Napredak tehnologije, dostupnost i pristupačnost informacija i usluga, drukčije životne vrijednosti i stilovi življenja, samo su neki od razloga zbog kojih je došlo do zanemarivanja važnosti usvajanja praktičnih životnih vještina kod djece i mladih, čije je posjedovanje i dalje neophodno za normalan i zdrav životni razvoj i uspjeh. Iako i dalje prisutne, životno-praktične vještine mijenjaju mjesto na kojem se usvajaju i promoviraju. Iako paradoksalno, svjedoci smo tome da se od školskih klupa i kućanstva čak i praktične vještine pokušavaju digitalizirati, odnosno prebaciti na internet, društvene mreže i druge prostore medijskog svijeta.

U ovom će se završnom radu obraditi tema važnosti usvajanja praktičnih vještina u odgojno-obrazovnom i životnom kontekstu, kao i tema suvremenih medija s naglaskom na društvene mreže te njihov utjecaj na djecu i mlade. Također će se prikazati slika suvremenog obrazovanja, s naglaskom na hrvatsko školstvo u kojem se, od 50-ih godina prošloga stoljeća, bilježi pad zastupljenosti predmeta koji aktivno potiču usvajanje životno-

praktičnih vještina u okviru škole (Koludrović i Kolobarić, 2016). Usvajanje životno-praktičnih vještina u školskom okruženju usporedit će se s njihovim usvajanjem i promicanjem u suvremenim medijima, uz navođenje nekoliko primjera. U radu će se, također, osvrnuti na razlike nekadašnjeg i sadašnjeg načina života s kojim su došle i promjene na planu životno-praktičnih vještina.

2. ŽIVOTNO-PRAKTIČNE VJEŠTINE U KONTEKSTU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Životno-praktične vještine predstavljaju razne aktivnosti i sposobnosti izvođenja određenih radnji koje pojedinac koristi za obavljanje svakodnevnih poslova i snalaženje u nepredvidim životnim okolnostima (WHO, 2020). Ove se vještine uče od najranije dobi, počevši od obiteljskog okruženja i predškolskih ustanova u kojima djeca kroz igru i aktivnosti usvajaju vještine poput obavljanja osobne higijene, oblačenja, izvođenja jednostavnih kućanskih poslova i slično, dok je u kasnijem nastavnom procesu naglasak stavljen na stjecanje novih i primjenu usvojenih znanja i vještina u praktičnom radu s ciljem cjelovitog osobnog, a neposredno i društvenog razvoja.

Životno-praktične vještine u kontekstu odgoja i obrazovanja, opisali su i autori Matijević i Bognar (2002) koji u odgojno-obrazovnim ciljevima prepoznaju njihove individualne i društvene aspekte. Individualni se aspekt cilja odnosi na zadovoljavanje socijalnih, bioloških, samoaktualizirajućih, kognitivnih, psihomotornih i afektivnih potreba, koje se ostvaruju samim radom pojedinca u tom području, dok se pak društveni aspekt ostvaruje na određenim odgojno-obrazovnim sadržajima kao što su oni društveno-moralnog, egzistencijalnog i humanističkog odgoja te znanstvenog, tehnološkog i umjetničkog obrazovanja (Bognar i Matijević, 2002). Životno-praktične vještine provlače se i kroz odgojne i kroz obrazovne sadržaje podjednako; odgojna se značajka najviše očituje kroz egzistencijalne sadržaje koji obuhvaćaju sve one sadržaje koji se odnose na očuvanje i reprodukciju života, kao što je zdravstveni i tjelesni odgoj, odgoj za samozaštitu, ekološki odgoj i drugi, a obrazovna se značajka najviše ističe kroz tehnološke sadržaje i aktivnosti koje uključuju sve procese prerađivanja i prilagodbe prirode potrebama ljudi, među kojima su sadržaji domaćinstva, odijevanja, hobi-aktivnosti, prehrane i drugih (Bognar i Matijević, 2002). Iako autori naglašavaju da je strukturiranje odgojno-obrazovnih sadržaja i aktivnosti još uvijek u nastajanju i stalnom mijenjaju, sigurno je to da se povezivanjem tehnološkog sadržaja i sadržaja egzistencijalnog odgoja te njihovom implementacijom u kurikulum stvara mogućnost usvajanja životno-praktičnih vještina u odgojno-obrazovnom procesu (Koludrović i Kolobarić, 2016).

Suvremena pedagogija ističe kako je, uz odgoj i obrazovanje, osposobljavanje pojedinca za kvalitetan i samostalan život i rad podjednako važna komponenta koju sve odgojno-obrazovne ustanove trebaju promicati i zagovarati (Milat, 2005). Iako se paradigme tradicionalne i suvremene pedagogije u mnogočemu razlikuju, obje su dokaz da je fokus svakog pedagoškog interesa kroz čitavu povijest (neovisno o metodama i različitom pristupu) uvijek bio na djetetu kao cjelovitom biću kojeg školski sustav mora osposobiti za daljnji život.

Kao što Pintar (2020) navodi, suvremena koncepcija obrazovanja podrazumijeva shvaćanje djeteta i prihvaćanje njegovih individualnih potreba, vještina, interesa i tempa razvoja te prilagođavanje odgojno-obrazovnih ustanova tim potrebama, krenuvši od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Cijeli odgojno-obrazovni proces mora biti strukturiran na način da se u svakom njegovom dijelu potrebe djeteta stavljaju na prvo mjesto te se djetetu omogućava razvoj njegovih potencijala, interesa i vještina kako bi se ono u daljnjem životu moglo samostalno suočavati s raznim izazovima i nepredvidivim situacijama (Slunjski, 2009 prema Pintar, 2020). Isto tako autor Milat (2005) u svojoj knjizi, u kojoj piše o teoriji osposobljavanja, ističe kako su odgoj i obrazovanje nerazdvojive i neizostavne komponente u školskom procesu, uz treću, možda i najvažniju komponentu osposobljavanja za život kao pripreme pojedinca za samostalno funkcioniranje, te naglašava kako se svrha i cilj školovanja kriju u primjeni stečenih znanja, vještina, stavova, navika i drugih vrijednosti razvijenih na obrazovnom putu. U tom se kontekstu može govoriti o životno-praktičnim vještinama čije je usvajanje i postojanje u sklopu nastavnog procesa oduvijek prisutno.

Delors (1998) na obrazovanje gleda kao na priliku za ljudski razvoj i poboljšanje kvalitete života na dva načina; posrednim putem ono omogućava uspješno zadovoljavanje egzistencijalnih i socijalnih potreba pojedinca čime dolazi i do cjelokupnog društvenog razvoja (sredstvo društvenog razvoja) te neposrednim putem obrazovanje i učenje omogućavaju pojedinca razvoj njegovih potencijala što dovodi i do poboljšanja kvalitete njegova života (sredstvo osobnog razvoja). Autor također razlikuje četiri tipa učenja; *učiti znati* zahtijeva veću razinu kognitivnih napora i odnosi se na učenje o tome kako kvalitetno učiti i povećati djelotvornost učenja i kvalitetu znanja; *učiti činiti* odnosi se na primjenu naučenog u praksi i iskorištavanje vlastitih stavova, potencijala i vrijednosti u svrhu sveopćeg napretka; *učiti živjeti zajedno* podrazumijeva posjedovanje vještine mirnog rješavanja sukoba, prihvaćanje različitosti i drukčijih potreba ljudi te mogućnost kvalitetnog suživota s drugima;

te *učiti biti* koje predstavlja utjecaj odgoja i obrazovanja na kompletni razvoj ljudske ličnosti čime se pojedincu omogućava da preuzme inicijativu i iskoristi svoje potencijale u svrhu osobnog razvoja (Delors, 1998). Ova četiri tipa učenja predstavljaju temelj cjelovitog razvoja ljudske ličnosti i osiguranja kvalitete obrazovnih sustava, iako se i dalje u odgojno-obrazovnim institucijama fokus više stavlja na *učiti znati* nego na *učiti činiti* i iskorištavanje znanja u praktične svrhe, dok su preostala dva učenja u velikoj mjeri zanemarena (Koludrović i Kolobarić, 2016).

Reformne pedagogije nastojale su uvesti promjenu na planu cjelovitog razvoja učenika poticanjem samostalnog i praktičnog rada, veće angažiranosti i aktivnosti učenika te stavljanjem naglaska na individualizirani pristup, različite potrebe i interese svakog pojedinca, ali i samom iskorištavanju vještina u svakodnevnom životu (Koludrović i Kolobarić, 2016). Od značajnijih promjena u pogledu stjecanja životno-praktičnih vještina u školskom sustavu uveo je pokret radne škole početkom 20. stoljeća. Pokret po prvi puta u Hrvatskoj detaljnije analizira i opisuje Vjekoslav Košćević u članku objavljenom kao dodatak *Preporodu* 1909.godine, u kojem inspiriran promjenama u američkom školstvu, iznosi ideju škole u kojoj bi se naglasak s tradicionalnog, frontalnog načina učenja i memoriziranja isključivo riječi i činjenica, prebacio na učenje iskustvom i radom (Batinić i Radeka, 2017). Takva promjena zahtijevala je potpunu transformaciju konvencionalnog načina rada i gledanja na odgoj i obrazovanje, uz infrastrukturne promjene i dodatno osposobljavanje učitelja za takav način rada. Izgradnja školskih laboratorija, muzeja, botaničkih vrtova, igrališta kao i organizacija izleta, posjeta kazalištima, prirodi, tvornicama, samo su neki od elemenata radne škole pomoću kojih se nastojalo više pozornosti pridati iskorištavanju znanja u praktičnom radu i osposobljavanju učenika za daljnji život (Batinić i Radeka, 2017).

I drugi autori, poput Milata (2005) i Matijevića (2001), progovaraju o važnosti cjelokupnog razvoja ličnosti učenika u odgojno-obrazovnom procesu u kojem je od iznimnog značaja upravo poticanje usvajanja praktičnih vještina. Milat (2005) tako praktične vještine svrstava ponajviše u radno-tehničko područje sadržaja i aktivnosti čiji razvoj omogućuje pojedincu osposobljenost za izvođenje praktičnog rada kao i razvoj sposobnosti primjene znanja, kreativnosti i vještina u obavljanju rada. Matijević (2001) se dotiče teme cjelovitog razvoja ličnosti u alternativnim, privatnim i tzv. slobodnim školama koje se često pozivaju na učenja velikih pedagoga poput Pestalozzija čija je pedagoška koncepcija zasnovana na

odgoju *glave, srca i ruke*, tj. *intelektualnog, moralnog i radnog* odgoja, kao i Frobelova pedagogija kojom je on isticao važnost učenja kroz igru i praktični rad uz već dominantno verbalno poučavanje i frontalnu nastavu s ciljem cjelovitog razvoja učenika.

Iako bi se, za cjeloviti razvoj ličnosti svih učenika, važnost trebala podjednako pridavati aktivnom učenju *glavom, srcem i rukama*, u hrvatskom se školstvu desetljećima naglasak primarno stavlja na učenje *glavom*, odnosno stjecanje znanja i kognitivnih sposobnosti uz poneko isticanje učenja *srcem* prema kojemu se uči usvajanje osnovnih ljudskih vrijednosti, dok je učenje *rukama*, usvajanje vještina i navika gotovo potpuno zanemareno (Doutlik i Maltar Okun, 2022). Veliki problem predstavlja i suhoparnost nastavnog procesa, prema kojemu u hrvatskim školama učenici ne dobivaju puno prilika za iskorištavanje usvojenog znanja u praktičnom radu, čime se dovodi u pitanje osposobljenost učenika za svakodnevni život i profesionalni rad (Koludrović i Kolobarić, 2016). Montessori pedagogija, kao jedna od najpoznatijih reformnih pedagogija, temelji se na upravo na poticanju samostalnosti učenika u životu i radu uz poštivanje djetetove individue i različitosti interesa (Philipps, 1999 prema Čaleta, 2022) uz promjenu odnosa na relaciji dijete-nastavnik u kojemu dijete postaje glavni aktivni sudionik dok nastavnik u procesu učenja preuzima ulogu pomagača i promatrača (Stevović Havaić, 2023). Waldorfska pedagogija, koja se temelji na antropozofiji, odnosno znanosti o duši, duhu i tijelu i njihovoj povezanosti u čovjeku i svijetu (Matijević, 2001), također veliku važnost pridaje samostalnosti i praktičnom radu. To dokazuje i postojanje nastavnih predmeta poput *Obrta, Ručnog rada i Vrtlarstva* u kojima je iskorištavanje znanja i vještina u praktičkom radu itekako omogućeno (Nastavni plan i program za osnovnu Waldorfsku školu, 2004), uz podatak da Waldorfske škole koriste isključivo prirodne materijale u izradi i aktivnostima kako bi dijete povezalono što vidi s onim što osijeća (Seitz i Hallwachs, 1996).

Za razliku od navedenih alternativnih škola koje oduvijek njeguju razvoj praktičnih vještina u odgojno-obrazovnom procesu i prepoznaju važnost njihove implementacije u kurikulum, u hrvatskom je školstvu situacija nešto drugačija. Istraživanje koje su provele Koludrović i Kolobarić (2016) pokazatelj je realne slike suvremenog hrvatskog školstva, koji gotovo potpuno zanemaruje poticanje razvoja praktičnih vještina u sklopu nastavnog procesa. Naime, autorice su analizom nastavnih planova i programa od 1946. do 2006. godine, prikazale i usporedile zastupljenost sadržaja i predmeta u kojima je učenicima omogućeno

stjecanje i razvoj životno-praktičnih vještina. Neki od obvezatnih predmeta (u pojedinim nastavnim planovima) kroz koje se, u prošlom stoljeću, nastojalo potaknuti stjecanje korisnih životnih vještina su svakako *domaćinstvo*, *ručni rad*, razni tečajevi poput *prehrane*, *odijevanja* i *stanovanja*, *prva pomoć*, *tehnička kultura* i drugi, dok su od izvannastavnih aktivnosti i izbornih predmeta analizirani predmeti *učeničke zadruge* i *organizacije* te *poljoprivreda* (Koludrović i Kolobarić, 2016). Rezultati istraživanja pokazali su značajan pad zastupljenosti predmeta kojima se nekada poticao razvoj i stjecanje životno-praktičnih vještina, kao i sveopće smanjenje broja sati obveznih, ali i izbornih predmeta i izvannastavnih aktivnosti, u odnosu na prošlo razdoblje. Iako se smanjenjem broja sati svih tipova predmeta, nastojalo rasteretiti učenike, efekt koji je postignut gotovo potpunim ukidanjem predmeta u kojima se stječu životno-praktične vještine, rezultirao je zadržavanjem jednolične i suhoparne nastave u kojima se još uvijek fokus previše stavlja na učenje i stjecanje znanja bez mogućnosti njegove primjene u praktičnim situacijama (Koludrović i Kolobarić, 2016).

Pokazatelj da je izbacivanje predmeta u kojima se isticala važnost i barem u nekoj mjeri omogućilo usvajanje životno-praktičnih vještina negativno utjecalo na novije naraštaje učenika, vidljivo je u istraživanju kojeg su provele Douthik i Maltar Okun (2022), čiji je cilj bio ispitati roditelje učenika sedmog i osmog razreda osnovne škole o životno-praktičnim vještinama koje njihova djeca posjeduju te koliko vremena provode obavljajući samostalne kućanske poslove. Istraživanje je pokazalo da, prema procjeni roditelja, postoji rodna nesrazmjernost u poznavanju i obavljanju jednostavnih kućanskih poslova poput brisanja prašine, glačanja, čišćenja i slično, pri čemu su djevojčice u većoj mjeri upoznate s navedenim poslovima i njihovim obavljanjem. U istraživanju se isto tako ispitao stav roditelja o ponovnom uvođenju predmeta *Domaćinstva*, pri čemu se velik postotak roditelja slaže s idejom (94 %). Otprilike se polovica roditelja zalaže za uvođenje tog predmeta kao obveznog, dok je nešto manji postotak roditelja za uvođenje predmeta *Domaćinstva* kao izbornog. Samo neki od razloga koje roditelji navode za odluku o povratku predmeta *Domaćinstva* su, između ostalog, stjecanje znanja o osnovnim kućanskim poslovima, razvoj vještina za obavljanje svakodnevnih životnih aktivnosti, lakše snalaženje u životnim situacijama, zanimljivost i nužnost predmeta kao sastavnog dijela kurikulumu, stjecanje radnih navika koje bi škola uz roditelje trebala također poticati i slično (Douthik i Maltar Okun, 2022). Važno je naglasiti da predmet *Domaćinstvo*, osim što pomaže učenicima u

osamostaljivanju i priprema ih za buduće snalaženje u svakodnevnom životu, potiče kreativnost, preciznost i spretnost u obavljanju rada te se njime nastoje ukloniti predrasude o kućanskim poslovima kao isključivo ženskim i na taj način educirati mlađe naraštaje o rodnoj ravnopravnosti u okviru ove teme (Živko, 2021).

Iako prethodna istraživanja pokazuju koliko suvremeno obrazovanje zapravo zanemaruje važnost implementacije životno-praktičnih vještina u školski kurikulum, čini se da ubrzo nastupaju itekako nužne promjene. Naime, u sklopu eksperimentalnog programa “Osnovna škola kao cjelodnevna škola - Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja” koji se provodi od rujna 2023. godine u 62 hrvatske osnovne škole, objavljene su smjernice za eksperimentalni kurikulum predmeta Praktične vještine koji se poučava od prvog do četvrtog razreda osnovne škole sa satnicom od ukupno 35 sati godišnje (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, 2024). Uvođenjem ovog nastavnog predmeta nastoji se razviti pozitivan stav učenika prema praktičnom radu u kojemu učenici stječu nova znanja i vještine u nadi da će im iste olakšati obavljanje svakodnevnih aktivnosti i omogućiti snalaženje u nepredvidivim životnim situacijama. Nastavnim predmetom *Praktične vještine* želi se uspostaviti kvalitetan odnos između učenika i rada rukama, a kompetencije stečene u predviđenom nastavnom planu i programu trebale bi omogućiti cjeloviti razvoj svakog učenika te pridonijeti dobrobiti cijele zajednice. Razvoj kritičkog mišljenja, poduzetnosti, preuzimanje inicijative u projektima, uzimanje u obzir ekoloških, zdravstvenih, sigurnosnih i drugih uvjeta pri radu, samo su neke od vještina koje bi se uvođenjem ovog predmeta trebale razvijati (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, 2024).

Predmetni kurikulum *Praktičnih vještina* sadržava tri domene; u domeni *Stvori i djeluj* učenici razvijaju vještine dizajniranja i projektiranja proizvoda, služeći se dostupnim materijalima i raznim tehnikama među kojima su oblikovanje, modeliranje, rezanje, spajanje i druge; domena *Tehnika oko nas* omogućava učenicima uvid u način rada tehnike i tehnologije koja nas u suvremenom svijetu okružuje, učenici se upoznaju s pozitivnim i negativnim utjecajem na tehnologije na čovjeka i okolinu te razvijaju vještine korištenja alatom i uređajima kao i vještine njihovih sitnih popravaka; domena *Kvaliteta života* fokusira se na razvoj vještina brige o sebi i drugima u okruženju što uključuje demonstracije pripreme hrane, korištenje uređaja i alata za obavljanje vlastite higijene ali i održavanje čistoće

okruženja, uvid u tehnike pružanja prve pomoći, kvalitetna organizacija slobodnog vremena, sigurno kretanje u prometu te razvoj vještina kvalitetne potrošnje novca (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, 2024). Uvođenjem nastavnog predmeta *Praktične vještine* otvara se velika mogućnost za cjeloviti razvoj učenika te se nastoji stvoriti kvalitetno i sigurno okruženje u kojemu će učenici imati priliku aktivno sudjelovati u praktičnom radu, naučiti se odgovornosti i samostalnosti kao i iskorištavanju naučenih vještina za snalaženje u svakodnevnom životu.

3. ULOGA OBITELJI U STJECANJU ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA

Iako se usvajanje bilo kakvih znanja i vještina (uključujući i životno-praktične vještine) nerijetko povezuje s odgojno-obrazovnim ustanovama kao mjestima na kojima djeca uče i razvijaju svoje sposobnosti, važno je naglasiti kako se svaki inicijalni kontakt djeteta sa svijetom događa upravo u obiteljskom, tj. njegovom primarnom okruženju. Obitelj kao temeljna društvena institucija, iz tog razloga, mora biti uključena u proces razvoja životno-praktičnih vještina kod djece i mladih, posebice u ranoj fazi njihova odrastanja (Spamer i sur., 2020). Dasgupta i Sain (2015) navode kako se obiteljsko okruženje može smatrati sustavom u kojem su ponašanja i odnosi svih članova međusobno povezani, a sama struktura obitelji predstavlja jednog od ključnih ekoloških čimbenika u djetetovom razvoju, s naglaskom na prve godine života kao najvažnije. U ranoj fazi djetetova razvoja, kada ono usvaja primarna znanja i vještine iz socijalnog, intelektualnog i tjelesnog područja, važno je stvoriti povoljne uvjete i sigurno okruženje za kvalitetan rast i razvoj, pri čemu glavnu ulogu u njihovu stvaranju ima obitelj (Banko Mofardin, 2018). Razumijevanjem djetetovih potreba i interesa te stvaranjem poticajnog okruženja u kojima okolina ohrabruje samostalno učenje djece, stvaraju se povoljni uvjeti za razvoj njihovih vještina zaključivanja, kritičkog promišljanja, rješavanja problema i drugih praktičnih vještina koje će im olakšati snalaženje u svakodnevnom životu (Ljubetić, 2012). Dasgupta i Sain (2015) također ističu kako su stimulirajuće okruženje, poticanje na uspjeh i postignuća uz pružanje dovoljno ljubavi i potpore, povezani s pozitivnim i uspješnijim cjelovitim razvojem djeteta.

Životno-praktične vještine, kao razvijene sposobnosti koje olakšavaju pojedincu svakodnevno snalaženje u raznim životnim aktivnostima i okruženjima poput škole i kuće, mogu se podjeliti na one vezane za ponašanje i socijalno funkcioniranje, kognitivne (donošenje pravilnih odluka), interpersonalne (npr. samosvijest i staloženost) i intrapersonalne (postavljanje ciljeva) vještine (Spamer i sur., 2020). Stjecanjem tih vještina, djeca i mladi usvajaju potrebna znanja, razvijaju pozitivne stavove i ponašanja te stječu vještine potrebne za donošenje pravodobnih odluka, koje će im pomoći u rješavanju svakodnevnih izazova i prepreka (Mulaa, 2012). Iako se poticanje ovih vještina odvija spontano u samom procesu odrastanja i velik se naglasak stavlja na njihovo usvajanje unutar odgojno-obrazovnih ustanova, Mulaa (2012) smatra kako bi obitelj trebala biti prvo i

posljednje mjesto na kojem se praktične vještine usvajaju kod djece, dok Okeke (2014) ističe kako bi usvajanje praktičnih vještina i poticanje njihovog razvoja, svakoj obitelji trebalo biti na prvom mjestu.

Spamer i sur. (2020) navode kako bi uključenost roditelja, skrbnika i obitelji u obrazovni proces vlastite djece, pozitivno utjecao i na usvajanje praktičnih vještina unutar školskog sustava, ali i obiteljskog okruženja. Roditelji i obitelji, koje su aktivno uključene u proces obrazovanja svoje djece, poznaju njihove interese i potrebe, razvijaju svjesnost o važnosti usvajanja praktičnih vještina u kućnom okruženju kada je njihov razvoj u školi često zapostavljen, te neposredno utječu na akademski uspjeh djece. Osim akademskog uspjeha, uključenost roditelja u obrazovni proces povezana je i s većom prisutnosti i zainteresiranosti djece u nastavi, pozitivnijim stavovima, ponašanjima i boljim mentalnim zdravljem (Spamer i sur., 2020). Životno-praktične vještine poput samostalnosti, odgovornosti, dovršavanja započetog posla, točnosti i preciznosti, kod djece se najbolje usvajaju u najranijoj dobi, kada vrlo lako prerastaju u navike koje, jednom stečene, ostaju i za života. Upravo je iz tog razloga jako bitno da roditelji potiču stjecanje tih navika upravo u najranijem djetinjstvu, jer će kasnije, zbog kompleksnosti odnosa i razvojnog procesa, njihovo prenošenje biti otežano (Singh i sur., 2004). Povezanost obitelji i škole utječe i na stvaranje pozitivnog odnosa na relaciji roditelj-nastavnik, čime se stvara ugodno okruženje i za dijete i za roditelja, u kojemu je komunikacija znatno olakšana te se na taj način djeci pruža dobar primjer ulaganja u pozitivne odnose s okruženjem i zajednicom (Spamer i sur., 2020).

Roditelji ili skrbnici, predstavljaju nezamjenjive figure u životu svakog djeteta te se njihov utjecaj odražava na sve aspekte razvoja, uključujući intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj djece (Rosić i Zloković, 2002 prema Banko Mofardin, 2018). Kao važne uloge roditelja u djetetovom životu, autori između ostalog navode i važnost poticanja djece u istraživanju okoline i razvoja kreativnosti, učenje rješavanja sukoba i problema, pomaganje u razvoju raznih vještina, osiguravanje izvora znanja i uvjeta za stjecanje istog, kvalitetno provođenje vremena i mnoge druge. Prema Ljubetić (2012), kompetentan roditelj je onaj koji ulaže sve svoje napore, znanja i resurse na svakodnevnom nivou kako bi staloženo, promišljeno i kvalitetno odgovorio na potrebe vlastitog djeteta i na taj način omogućio cjeloviti razvoj njegove ličnosti. Nekompetentne roditelje, autorica opisiva kao one koji, nedovoljno uključeni u proces odrastanja i razvoja vlastitog djeteta, ne poznaju njegove

interese, potrebe, vještine i stavove te koji nisu svjesni mogućih negativnih posljedica koje takvo ponašanje može izazvati. Svaki je roditelj dužan osigurati svom djetetu što povoljnije uvjete za učenje i stjecanje znanja, a učenje po modelu jedan je od djelotvornijih načina kako da dijete vrlo brzo usvoji određena ponašanja (Ljubetić, 2012). Pružanjem dobrog primjera i uzora vlastitim ponašanjem, roditelji vrlo lako mogu potaknuti usvajanje određenih životno-praktičnih vještina kod djece i mladih, od onih jednostavnijih poput oblačenja, održavanja vlastite higijene te brige o sebi i drugima, koje se usvajaju u ranoj fazi odrastanja, do onih složenijih poput vještina kuhanja, čišćenja, brige o vlastitim financijama i slično, koje usvajaju adolescenti i mladi u kasnijoj fazi razvoja, kao svojevrsnu pripremu za budući samostalni život.

Dasgupta i Sain (2015) navode kako unutar obitelji u kojoj postoji isključivo jedan, samohrani roditelj, drugi faktori poput razine obrazovanja roditelja i prihodi, tj. financijsko stanje unutar obitelji, imaju veliki utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta, pa tako i na stjecanje životno-praktičnih vještina u obiteljskom kontekstu. Nadalje, navode kako uz samu prirodu obiteljskog okruženja, roditeljske vještine, mentalno zdravlje roditelja, uključenost u razvojne potrebe i obrazovanje djeteta, kohezija unutar obitelji i mnogi drugi čimbenici, imaju veliki utjecaj na kognitivni razvoj i ponašanje djeteta, kao i na učestalost pojave pretjerane osjetljivosti i ne mogućnosti djelovanja kod djece. Kummabutr i sur. (2013) navode kako postojanje problema u socijalnom djelovanju potiče od problema u ponašanju i rizičnih ponašanja iz razdoblja djetinjstva, poput delikvencije, zlouporabe alkohola i opijata, agresivnog ponašanja i drugih. Autori povezuju navedeno s nedostatkom kompetencija u području prilagodbe i vještina rješavanja problema i situacija, koje su nastale kao rezultat neadekvatnog roditeljskog angažmana u promicanju razvoja tih ključnih životno-praktičnih vještina. Na taj se način djeca u ključnoj fazi svoga razvoja ostavljaju bez potrebne strukture te se ne uče vještinama preko kojih stječu odgovornost i koje ih pripremaju na samostalnost u budućem životu, što im svakako odmaže u procesu odrastanja.

4. ULOGA MEDIJA U POTICANJU ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA

4.1. DEFINICIJA, VRSTE I UTJECAJ MEDIJA

Prema jednoj od definicija, masovni mediji ili sredstva masovnog priopćavanja, zajednički su naziv za sva sredstva komunikacije, javnog priopćavanja i ustanove koje imaju snažan utjecaj na široku publiku, uključujući gledatelje, čitatelje i/ili slušatelje (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje). Masovni mediji, osim što se razlikuju primjerice po tipu (film, televizija, knjiga, novine itd.), razini, dosegu (lokalni, nacionalni itd.), programu i načinu stjecanja prihoda (komercijalni i javni) te obliku vlasništva (javni, privatni, državni itd.), specifični su po tome što prenose veliki broj informacija do širokih masa ljudi, što ih čini lako dostupnima (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje). Osim toga, masovni se mediji dijele na; tradicionalne, među kojima su radio, tisak i televizija; nove medije, koji uključuju internet, elektroničke publikacije poput portala, podcasta i društvenih mreža; te kolaborativne i takozvane *over-the-top* (OTT) kanale (poput Vibera, WhatsAppa i sl.) koji imaju vodeću svjetsku ulogu u prijenosu popularnih medijskih sadržaja (EQUESTRIS, n.d.).

Kako navodi Jurčić (2017) mediji imaju ulogu posrednika u prijenosu poruke od pošiljatelja do primatelja, različito se tumače s obzirom na područje društvenog djelovanja ili pak znanstveno područje, a u komunikacijskim znanostima predstavljaju tehničko ili fizičko sredstvo za pretvorbu poruke koja dalje prolazi kroz komunikacijski kanal. Kao jedno od glavnih sredstava komunikacije današnjice, mediji su ukorijenjeni u svaku sferu društva i na taj način oblikuju političke, etičke i estetske stavove ljudi, određuju norme ponašanja i stvaraju novi sustav vrijednosti (Maksimović i Stanisavljević Petrović, 2014). Medijima se kao posrednicima između vlasti i naroda prenose informacije koje se smatraju važnima za javnost što nerijetko dovodi do iskorištavanja njihova položaja i olakšanog oblikovanja mišljenja građana, stoga mediji mogu imati i veliki politički utjecaj (Mandir, 2022). Iako se mediji najčešće definiraju kao sredstvo komunikacije i prijenosa informacija, njihova funkcija može postati i didaktička, pa se tako govori o medijima kao posrednicima informacija u nastavnom procesu (Petrović, 2018) pri čemu njihovo korištenje može učenicima olakšati obradu i pamćenje sadržaja (Labaš i Marinčić, 2018). Osim primarne, informacijske funkcije medija, tu su još i selekcijska i interpretacijska koje se odnose na

stvaranje svijesti zajednice o koheziji i povezanosti, pa tako i razumijevanja zajedničkih problema, zabavljačka funkcija koja omogućuje prikaz zanimljivih sadržaja i osjećaj opuštenosti pri gledanju istih te već spomenuta obrazovna funkcija (Grugurev, 1994). Djeca i mladi, najčešće se privlače zabavnim sadržajima, a hoće li oni na njih ostaviti pozitivni ili negativni utjecaj ovisi o više faktora.

Jurčić (2017) ističe kako laka dostupnost informacija te prikaz zabavnih, informativnih i edukativnih sadržaja koje mediji prenose, može imati i pozitivan i negativan utjecaj na pojedinca, ovisno o njegovu korištenju informacija i načinu odnošenja prema sadržaju. Iako se utjecaj medija ne može opisati kao isključivo pozitivan ili negativan, činjenica jest da pravilna upotreba i korištenje informacija koje mediji prenose mogu pozitivno utjecati na pojedinca i omogućiti mu stjecanje određenih vještina i kompetencija. Kao pozitivan utjecaj medija navodi se i poticanje ponašanja koji doprinose stvaranju kvalitetnije i odgovornije zajednice i društva kao što su empatija i tolerancija, uz kreativnost, slobodu izražavanja i druge (Petrović, 2018). Kao negativne posljedice široke medijske rasprostranjenosti, autorica Jurčić (2017) navodi, između ostalog, promociju nasilja, rizičnih ponašanja, kriminala, prevelikog konzumerizma, manipulaciju, jezičnu nekulturu, postojanost opsesije nad zabavom, dostupnost pornografskih sadržaja i slično uz napomenu da su nabrojani negativni medijski utjecaji rezultat raznih faktora posebice zbilje u kojoj djeluju i društva pod kojim se oblikuju.

4.2. ULOGA RODITELJA I ODRASLIH U STVARANJU SIGURNOG MEDIJSKOG OKRUŽENJA ZA RAZVOJ DJECE I MLADIH

Masovni su se mediji oduvijek smatrali nekom vrstom bijega od realnosti, odmora od svakodnevnog života i služili su primarno rasonodi, dok je u današnje vrijeme njihova postojanost i utjecaj neizbježan, a život gotovo pa nezamisliv. Inglis (1997) smatra kako su pod utjecajem medija najpogođenije skupine upravo djeca i mladi, izrazito starije osobe i nezaposleni koji u nedostatku obaveza i višku slobodnog vremena posežu za raznim sredstvima rasonode, opisanih u kontekstu medija. Razvojem tehnologije i stvaranjem novog medijskog okruženja, utjecaj medija dodatno se povećava, a hoće li on biti pozitivan ili negativan, ovisi i o poznavanju načina funkcioniranja medijskog svijeta i svijesti o njihovom snažnom utjecaju, tj. o posjedovanju takozvane medijske pismenosti (Košir, Zgrabljic i Ranfl, 1999). Medijska pismenost, posebice kod djece, podrazumijeva sposobnost kritičke procjene i promišljanja o valjanosti i vrijednosti sadržaja kojeg mediji prenose, a glavnu ulogu u razvoju tih vještina, osim same djece, imaju i roditelji, odgajatelji, nastavnici i cjelokupna okolina (Košir i sur., 1999). Važnost medijskog odgoja leži u tome da djeca i mladi zadrže sposobnost kritičke procjene onoga što u medijima vide i čuju u trenucima kada je roditeljski nadzor odsutan, kako bi mogli adekvatno reagirati (Žderić, 2009).

Utjecaji medija, prema Potteru (2014) mogu biti kratkoročni i dugoročni, ovisno o tome javljaju li se odmah ili nakon nekog vremena od početka njihova korištenja te mogu ostaviti značajne posljedice na znanje, interese, stavove, emocije, ponašanje i fiziološke reakcije korisnika. Mužić (2014) navodi kako se djeca i mladi nalaze u jako osjetljivom razdoblju kada nisu još dovoljno formirani kao osobe i sposobnost kritičkog promišljanja im nije dovoljno razvijena te na taj način čine rizičnu skupinu preko koje se lakše vrši manipulacija medijskog svijeta. Isti autor također spominje problem iskorištavanja emotivne ranjivosti kod djece i adolescenata kao i nedovoljan doprinos roditelja u sprječavanju štetnih medijskih utjecaja na djecu i mlade. Uloga roditelja u stvaranju sigurnog okruženja u kojem će djeca moći na pravilan način iskorištavati mogućnosti medijskog svijeta, od iznimne je važnosti. To potvrđuje i podatak da je obiteljsko okruženje najčešće upravo prvo mjesto doticaja djeteta s medijskim svijetom, a da bi dječji razvoj u tom svijetu, od inicijalnog kontakta pa sve do adolescencije, išao u pravom smjeru, potrebno je educirati roditelje o

medijskoj pismenosti i kulturi kako bi te vrijednosti mogli prenositi na mlađe naraštaje (Matyas, 2015).

S obzirom na to da su djeca, zbog sve ranije izloženosti medijima, često informatički pismenija od svojih roditelja, vrlo lako dolazi do pokušaja manipuliranja prilikom kojeg djeca nastoje ublažiti ili onemogućiti roditeljski nadzor nad medijskim sadržajem kojeg koriste (Robotić, 2015). Kako bi utjecaj roditelja postigao najbolje rezultate i bio dovoljno efektivan, važno je shvatiti da je odrastanje djece uz medije u današnjem svijetu neizbježno i da ukidanje bilo kakvog doticaja s njima može stvoriti potpuno suprotan učinak pri kojemu djeca u svojoj znatiželji, na nepravilan način i daleko od roditeljskog nadzora posežu za medijskim sadržajima. O roditeljskom pristupu prema djeci u kontekstu medija, govorili su i Desmond i sur. (1985), koji su istaknuli kako restriktivan pristup roditelja, koji uključuje zabranu gledanja medijskih sadržaja postiže najslabije rezultate, dok su puno bolji izbori razgovor s djecom o sadržaju medijskog svijeta koji ih zanima, kao i nefokusirani pristup kojeg karakterizira razgovor s djecom u kombinaciji s zajedničkim gledanjem sadržaja i istraživanjem. Iz tog je razloga jako bitna medijska pismenost roditelja, ali i odgajatelja koji u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja imaju veliku ulogu smanjenja negativnog utjecaja medija na djecu na način da, zajedno s roditeljima, u tom ključnom razvojnom periodu kada se djeca upoznaju sa svijetom medija, obrate pozornost na sadržaj kojeg žele prikazivati djeci i razmišljaju o posljedicama i efektima koji gledanjem tog sadržaja postižu (Sindik i Veselinović, 2010).

Educiranje djece o pravilnom i sigurnom načinu korištenja medija, glavni je cilj medijskog odgoja, a uz medijsku kompetenciju važno je i stvaranje aktivnog i kreativnog odnosa prema medijskim sadržajima (Mikić, 2002). Roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici dječju zainteresiranost za nekim sadržajem trebaju pedagoški usmjeriti; analizirati sadržaj i poruke, razgovarati o njima, promatrati reakcije na viđeno i u tom smjeru iskoristiti medijski sadržaj kao izražajno sredstvo i sredstvo učenja (Mikić, 2002). Na taj se način stvara pozitivan odnos djece i mladih prema medijskom okruženju i uviđaju se njihove prednosti. Razvojem medija i novim tehnološkim dostignućima u suvremenom svijetu, raste i broj mogućnosti koje medijski svijet pruža. Kao što navode autori Miliša i Milačić (2010), dostupnost informacija pružila je bezbroj mogućnosti za ljudski napredak i razvoj, no televizija, novine, radio i internet kao glavni medijski izvori još uvijek u većoj mjeri plasiraju

zabavni u odnosu na edukativni i informativni sadržaj. No, postojanjem slobode izbora i razvijene vještine kritičkog prosuđivanja, pojedinci mogu birati vrstu medijskog sadržaja prema aktualnim interesima i potrebama, uz osviještenost o mogućim pozitivnim i negativnim posljedicama koje plasirani sadržaj može ostaviti.

Istraživanjem koje je provela Mandir (2022) željelo se ispitati na koji to način mediji utječu na svakodnevni život djece, koliko vremena djeca provode koristeći se medijima te koji se mediji najčešće koriste i u koju svrhe. Uz to, u istraživanju se obradilo i ispitalo koliki je postotak roditeljskog nadzora nad medijskim sadržajem kojim se služe njihova djeca te na koje to načine roditelji provjeravaju medijsku aktivnost svoje djece. Rezultati su pokazali kako Internet, u odnosu na ostale medije, kod djece zauzima vodeće mjesto na dnevnoj bazi korištenja. Mandir (2022) navodi kako su rezultati prve hipoteze, koja govori kako se za Internet očekuje da zauzme prvo mjesto na ljestvici upotrebe, potvrđeni i zapravo neiznenađujući. Razlog tomu je upravo porast Interneta kao vodećeg medija suvremenog društva, preko kojega je dostupnost informacija i količina raznolikog sadržaja tolika da on postaje mjesto okupljanja ljudi različitih stavova, interesa, vjerskog opredjeljenja, nacionalnosti i slično, koji usprkos svojoj različitosti mogu pronaći za sebe pogodan sadržaj (Jeriček, 2002). Daljnji rezultati istraživanja autorice Mandir (2022) pokazali su kako je gledanje televizije kod djece znatno opalo, u odnosu na proteklih 20-ak godina, a razlog se pripisuje zamjeni televizora pristupačnijim osobnim uređajima, odnosno mobitelima. Iako je istraživanje pokazalo da djeca već u dobi od 11 godina posjeduju profil na društvenim mrežama, jako visoki postotak njih tvrdi da su upoznati s opasnostima koje služenje Internetom sa sobom donosi. Što se tiče hipoteze o (ne)postojećem roditeljskom nadzoru, istraživanje je pokazalo kako kod velikog broja djece (92,2%) roditelji metodama pretraživanja povijesti gledanja, tražilice i oduzimanjem mobitela uspijevaju zadržati nadzor nad njihovim otkrivanjem medijskog okruženja (Mandir, 2022).

Uz adekvatni roditeljski nadzor, poticanje medijske pismenosti roditelja, djece i odgojno-obrazovnih djelatnika, razvijanje vještina kritičkog prosuđivanja i prepoznavanja kvalitete sadržaja kojeg mediji prenose, stvara se podloga za zdrav i siguran razvoj djece i mladih u suvremenom medijskom okruženju.

4.3. DRUŠTVENE MREŽE I NJIHOV UTJECAJ NA DJECU I MLADE

Boyd i Ellison (2007) definiraju društvene mreže kao virtualni prostor ili platforme koje dopuštaju svojim korisnicima otvaranje javnih ili privatnih profila koji dalje služe za međusobno povezivanje, interakciju i komunikaciju. Društvene su mreže nezaobilazni dio današnje svakodnevnice, što potvrđuje najnoviji podatak iz travnja 2024. godine da se čak 62,6% svjetske populacije koristi društvenim mrežama, što je u prosjeku svakih 6 od 10 ljudi (Statista n.d.). Iako njihov broj neprestano raste, neke od aktualnih i najpopularnijih društvenih mreža zasigurno su YouTube, TikTok, Instagram, Snapchat, Pinterest, WhatsApp, Viber i druge (Kovačić, 2022). Navedene platforme nude različit sadržaj i mogućnosti te na taj način privlače ljude svake dobi, posebice djecu i mlade. Ono što im je zajedničko, između ostalog, predstavlja prije svega mogućnost povezivanja s različitim ljudima, bilo to s prijateljima i poznanicima ili potpuno nepoznatim osobama kao i izražavanje nekakvog vida kreativnosti, vlastitog mišljenja, interesa i stavova (Horvat, 2024). Iako je propisana dobna granica za korištenje društvenih mreža 13 godina, veliki broj djece i mladih se time ne vodi što dokazuju i najnoviji podatci iz svibnja 2024. godine prema kojima je 32.5 % korisnika popularne mreže TikTok u dobi između 10 i 19 godina (Walloo Media, n.d.). Sabo (2022) navodi kako nakon društvenih mreža TikTok-a i Snapchat-a s najvećim brojem korisnika, slijedi Instagram dok je Facebook najmanje popularna mreža kod djece i mladih.

Kao što je već navedeno, jedna od pozitivnih strana društvenih mreža je ta što se komunikacija može uspostaviti bez obzira na fizičku udaljenost korisnika, što stvara dodatan osjećaj povezanosti onih koje obveze, posao, nedostatak vremena, mjesto stanovanja i druge slične stvari udaljavaju. Društvene mreže, kao i sve tvorevine modernog društva, mogu ostaviti negativne posljedice, posebno na ranjive skupine kao što su djeca i adolescenti kod kojih nedovoljno razvijena sposobnost kritičkog prosuđivanja i nedostatak životnih iskustava utječu na razumijevanje sadržaja kojeg, društvene mreže, ali i mediji općenito, prenose (Vuković, 2016). U novijim se istraživanjima često dovodi u pitanje utjecaj društvenih mreža na mentalno zdravlje mladih. Kako navodi Kovačić (2022) takvim se istraživanjima želi ispitati kako i na koji način vrijeme provedeno na društvenim mrežama može utjecati na mentalno zdravlje ljudi. Autorica pri tom razlikuje samopoštovanje, zadovoljstvo životom, socijalnu podršku i sl. kao neke od indikatora mentalnog zdravlja od težih stanja i smetnji poput depresivnosti, anksioznosti i usamljenosti koji se često ispituju u kontekstu posljedica

korištenja društvenih mreža (Kovačić, 2022). Unatoč brojnim istraživanjima na temu utjecaja društvenih mreža na djecu i mlade, Biglbauer i Korajlija (2020) smatraju kako ne postoji dovoljan broj onih koji bi potvrdili radi li se, u ovom slučaju, o snažnom utjecaju društvenih mreža, koje mogu negativno utjecati na mentalno zdravlje mladih ili pak ranjive skupine imaju u većoj mjeri razvijenu sklonost korištenja društvenih mreža što se dalje povezuje sa razvojem psihičkih problema. S obzirom na osjetljivo razdoblje u kojem nalaze, mladi adolescenti predstavljaju možda i najrizičniju skupinu za potencijalni razvoj opisanih psihičkih problema. Veliku ulogu u izgradnji dobrog i na štetne utjecaje otpornog mentalnog zdravlja, kao i u prevenciji nastanka psihičkih poremećaja kod adolescenata i mladih ima upravo škola i odgojno-obrazovne ustanove (Sabo, 2022). Razlog tome je upravo taj što mladi većinu svog vremena provode u školi koja bi trebala poraditi na tome da svoje okruženje učini mjestom na kojem će se s učenicima redovito razgovarati o važnosti mentalnog zdravlja, utjecaju društvenih mreža na njihov razvoj i potencijalne opasnosti, o važnosti emocionalnog i socijalnog učenja, životn-praktičnim vještinama i svime onime što im olakšava odrastanje u medijskom svijetu (Sabo, 2022)

Društvene mreže često izazivaju ovisnost, posebice kod djece kod kojih vještina samokontrole nije dobro razvijena. Ovisnost koju izazivaju društvene mreže karakterizira neutaživa želja za korištenjem društvenih mreža i interneta općenito uz prisutnost problema kontrole vremena provedenog na društvenim mrežama te pojavom tjelesnih reakcija prestankom njihova korištenja (Galant, 2020, prema Horvat, 2024). Osobe koje pokazuju neke od navedenih znakova ovisnosti o društvenim mrežama i internetu najčešće imaju problema sa socijalizacijom, poteškoće u obrazovanju te financijskom, profesionalnom i tjelesnom aspektu života (Young, 1996, prema Kovačić, 2022). Iako podaci jednog istraživanja u Hrvatskoj pokazuju kako kod svega 2 do 4 % mladih postoji prisutan visoki broj problematičnih ponašanja povezanih sa internetskom ovisnošću koja zahtijeva ozbiljno liječenje i stručnu pomoć, više zabrinjava činjenica da se kod otprilike 30 % njih javljaju umjereni simptomi ovisnosti koji upućuju na visoki rizik za njen daljnji razvoj (Veijmelka i sur., 2017).

Pokazalo se da društvene mreže mogu negativno utjecati i na kvalitetu spavanja, posebice kod djece i mladih, što dovodi do ozbiljnijih posljedica u ključnoj fazi njihova razvoja. Razlog tomu je taj što se povećava broj djece koja neposredno prije spavanja

provode vrijeme na mobilnim uređajima, internetu i društvenim mrežama. Takozvano plavo svjetlo koje ekrani emitiraju, smanjuje lučenje hormona melatonina koji je nužan za spavanje i odmor, a samim dolazi do pretjeranog stimuliranja mozga i nestanka osjećaja umora i potrebe za snom (Mental Health America, n.d.). Autorica Horvat (2024) navodi i kako je jedan od razloga zašto djeca i mladi provode puno vremena na društvenim mrežama netom prije spavanja upravo taj što se danas dosta njih osjeća obveznima da budu dostupni i aktivni na društvenim mrežama, pa čak i u kasnim noćnim satima čime utječu na kvalitetu sna, a samim time i na cjelokupni rast i razvoj.

Istraživanjem koje je provela Vuković (2016) nastojalo se ispitati koliko su zapravo srednjoškolci ovisni o društvenim mrežama, koliko aktivno vremena provode na njima te kakav utjecaj one ostavljaju na njihov cjelokupni razvoj, procese učenja, usvajanja moralnih vrijednosti te vještine socijalizacije. Rezultati su pokazali kako najveći broj ispitanika provodi 3 do 6 sati dnevno na društvenim mrežama, 15 % njih provodi 10 do 15 sati dnevno, dok čak 8 % ispitanika provede više od 15 sati na društvenim mrežama. U prosjeku, provjeravanje vlastitih profila na više od 8 vrsta društvenih mreža događa se barem 5 do 10 puta na dan. Nadalje, utvrdilo se kako većina ispitanika smatra da im društvene mreže olakšavaju učenje u kontekstu pronalaska informacija i dijeljenja sadržaja s okolinom te da za većinu njih društvene mreže olakšavaju socijalizaciju pod kojom se podrazumijeva upoznavanje novih osoba i komunikacija s prijateljima, partnerima i obitelji s kojima se rjeđe viđaju. Posljednja hipoteza o utjecaju društvenih mreža na razvoj sustava vrijednosti kod mladih kao i sposobnosti kritičkog prosuđivanja sadržaja kojeg društvene mreže prenose, ostaje nepotvrđena, no činjenica je da iako većina njih zna razlikovati virtualan svijet od realnoga, vrijednosti koje se danas promoviraju na društvenim mrežama itekako su upitne.

Problem društvenih mreža, ali i interneta općenito, je taj što svatko ima pravo na javno iznošenje vlastitog mišljenja, stavova, uvjerenja, sustava vrijednosti i sadržaja čija se relevantnost i kvaliteta često ne dovode u pitanje i ne podliježu nikakvom nadzoru. Produkt toga su ljudi koji na društvenim mrežama otvaranjem javnih profila, stječu popularnost dijeljenjem neke vrste sadržaja i na taj način utječu na stajališta i viđenja drugih, poznatiji pod nazivom *influenceri* (Markething, n.d.).

U istraživanju koje je provela Gutowski (2021), nastojalo se ispitati mišljenje ljudi o djelovanju influencera, s naglaskom na potencijalne promjene u kontekstu viđenja vlastitog tjelesnog izgleda i slike o sebi te su se ispitali njihovi stavovi o važnosti i nužnosti provedbe medijskog odgoja u Republici Hrvatskoj u svrhu razvijanja sposobnosti kritičkog prosuđivanja i sigurnog korištenja društvenih mreža. Rezultati su pokazali kako više od polovice ispitanika smatra da influenceri negativno utječu na današnju mladež dok ostatak njihov utjecaj doživljava kao neutralan. Ispitanici tvrde kako se utjecaj influencera najviše očituje na socijalnom razvoju mladih, a potom i na moralni, spoznajni i fizički razvoj. Kod pitanja kakve vrijednosti takve osobe promiču na društvenim mrežama, najveći se broj ispitanika osvrnuo na njihovo promicanje važnosti fizičkog izgleda, a zatim konzumerizma i nerada, dok su kao pozitivne strane njihova djelovanja naveli promicanje zdravog načina života, aktivizma i brige za okoliš. Veliki broj ispitanika slaže se s tvrdnjom da se mladi lako povode načinom života i vrijednostima koje influenceri promoviraju, što se, kako kažu, može zaključiti iz pokušaja oponašanja njihova izgleda, ponašanja i slično. Ono što im se najviše zamjera je objavljivanje provokativnog, moralno upitnog sadržaja te sadržaja koji potiče i sadrži bilo kakav oblik mržnje. Na pitanje o kvaliteti i važnosti medijskog odgoja u Republici Hrvatskoj, većina se ispitanika usuglasila oko toga da je medijski odgoj zapostavljen i da na promicanju njegove važnosti trebaju zajednički raditi i roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici. Mišljenje oko toga treba li se medijski odgoj u školama uvesti kao zaseban ili kao predmet čiji bi se sadržaj provlačio kroz druge predmete, podosta je podijeljeno, no važno je to da ispitanici smatraju kako bi promicanje kvalitetnog medijskog odgoja stvorilo naraštaje otpornije na negativne utjecaje društvenih mreža.

Što se tiče mišljenja roditelja o utjecaju društvenih mreža na njihovu djecu, rezultati istraživanja koje je provela Horvat (2024) pokazuju kako je većina roditelja svjesna pozitivnog i negativnog utjecaja društvenih mreža, te da veliki broj njih provodi određene mjere kako bi bili upućeni u aktivnosti svoje djece na internetu i društvenim mrežama. Čak 83 % roditelja koristi se aplikacijama za roditeljski nadzor iz razloga što smatraju da na društvenim mrežama postoji velik broj sadržaja koji nije primjeren djeci i njihovoj dobi te se slažu po pitanju poticanja medijskog odgoja u školskom okruženju kako bi zajedničkim snagama omogućili djeci bezbrižno i sigurno korištenje društvenih mreža i medija.

5. POTICANJE ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA U SUVREMENIM MEDIJIMA

Iako ne postoji stroga definicija koja navodi koji se točno mediji smatraju suvremenima, u kontekstu proširenih medija kao umjetničkog oblika koji se pojavio 60-ih godina prošloga stoljeća, navodi se upotreba suvremenih medija kao što su film, fotografija, video, tonski zapisi i slično u svrhu razvijanja i širenja umjetničkog izričaja (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje). U tom se kontekstu suvremeni mediji mogu opisati kao svi mediji modernog društva koji povezivanjem filma, fotografije, videa i zvuka prenose informativni, obrazovni i/ili zabavni sadržaj te na taj način mogu poslužiti kao korisni alat u usvajanju i razvoju životno-praktičnih vještina kod djece i mladih. U ovom će se dijelu rada, u kontekstu suvremenih medija, navesti po nekoliko primjera poticanja životno-praktičnih vještina na Internetu, tj. internetskim stranicama, popularnoj mreži Instagram i platformi YouTube. Važno je naglasiti kako su danas manje više svi suvremeni mediji isprepleteni, umreženi i nadopunjuju se, pa je mogućnost da se jedan korisnik služi istovremeno različitim medijima, jako velika.

Suvremene se medije često kritizira u kontekstu odgoja i obrazovanja, iz razloga što mnogi njihov velik utjecaj i široku uporabu doživljavaju kao prijetnju i potencijalnu zamjenu ljudskog rada i djelatnosti. Kako navodi Mayes (2018, prema Crawford i sur., 2020), zabrinutost nastaje zbog rastućeg trenda popularnosti medija u gotovo svakom području djelovanja, pa tako i u procesima učenja, s naglaskom na nepotrebno korištenje medijskih sadržaja i mogućnosti tamo gdje one zaista nisu potrebne. Iako se ne može sa sigurnošću govoriti o tome u kojoj mjeri će nova tehnološka i medijska dostignuća zamijeniti rad čovjeka, sagledavanjem njihovih mogućnosti kao pozitivnih, osigurao bi se partnerski odnos prema kojemu bi tehnologija i mediji sudjelovali u bržem ostvarivanju obrazovnih ishoda (Smith i Smith, 2014). S obzirom na to da djeca i mladi, zbog nedovoljno razvijene sposobnosti kritičke procjene i manjka iskustva, predstavljaju možda i najranjiviju skupinu medijskog utjecaja, čak i aktivnosti poput usvajanja praktičnih znanja i vještina, koje pripadaju edukativno-informativnom sadržaju, ponekad se mogu shvatiti kao opasne i rizične. Iako je opreznost pri korištenju bilo kakvog medijskog sadržaja uvijek dobrodošla, posebice kada su djeca i mladi u pitanju, korištenje novih tehnoloških mogućnosti kao pomagala u odgojno-obrazovnom aspektu itekako može olakšati proces učenja i stjecanja znanja. Korištenje

medija i tehnologije u nastavnom procesu kod djece i mladih povezuje se s povećanom zainteresiranosti i aktivnosti učenika u same procese učenja (Dalgarno i sur., 2011). Unatoč postojanju potencijalnih opasnosti medijskog svijeta i sadržaja, u daljnjem će se nastavku rada, navođenjem nekoliko primjera, prikazati kako suvremeni mediji ipak mogu na pozitivan i kvalitetan način sudjelovati u promicanju životno-praktičnih vještina kod djece i mladih.

5.1. INTERNET

Internet je u današnje vrijeme predstavljen kao mjesto za okupljanje, užitek i zabavu, potražnju i razmjenu informacija te profesionalni rast i razvoj te kao takav postaje sastavni dio čovjekove svakodnevnice (Šišara, Neburac i Vartic, 2020). S obzirom na široki asortiman koji se na internetu nudi, sve se generacije iskušavaju u korištenju njime; od djece kojima internet služi za učenje, napredak, razvoj i igru, adolescenata i mladih koji pomoću interneta često izrađuju školske prezentacije, radove i druge aktivnosti uz naravno socijaliziranje preko raznih internetskih platformi te odrasli koji uz navedeno, internet koriste i u poslovne svrhe (Gupta i sur., 2018).

Filipan-Žignić (2012, prema Čižmek Kovač, 2020) ističe kako internet u nekom smislu objedinjuje sve mogućnosti koje ostali, tradicionalni mediji zasebno pružaju i u tome leži tajna njegova rasta i razvoja. S obzirom na to da je internet vrlo brzo postao popularan među djecom i mladima, stvorile su se takozvane digitalne generacije novih naraštaja koji vrlo lako i jako rano u svom razvoju postaju informatički pismeni (Ružić, 2011 prema Čižmek Kovač, 2020). Kao i svaka tvorevina modernog društva, i internet posjeduje negativne strane i nedostatke koji ponekad izlaze na vidjelo i ostavljaju posljedice na pojedinim korisnicima. Sagledavajući pozitivne strane, potencijale i razne mogućnosti koje internet nudi, on postaje mjesto rasta i razvoja, napretka i učenja, dijeljenja znanja, sadržaja i informacija s ciljem stvaranja bolje budućnosti za sve njegove korisnike. Kao takav, internet može poslužiti djeci i mladima u stjecanju i razvijanju praktičnih vještina koje će im olakšati obavljanje svakodnevnih aktivnosti ili poslužiti u budućem poslu i radu.

U daljnjem tekstu će biti prikazan odabir tek nekih internetskih platformi za stjecanje životno-praktičnih vještina kojima je zajednička značajka usmjerenost na pozitivne aktivnosti.

Khan Academy (Khan Academy, n.d.) jedna je u nizu online akademija koja uz pomoć video uputa, praktičnih vježbi i personaliziranih ploča za učenje omogućuje korisnicima fleksibilno stjecanje znanja na bilo kojem mjestu i u svakom trenutku. Khan akademija nudi edukativne sadržaje za djecu vrtičke dobi, učenike osnovnih i srednjih škola te pokriva neka od područja ranog fakultetskog obrazovanja. Vođeni činjenicom da je pravo na znanje osnovno i jedno od važnijih prava svakog čovjeka, željeli su osnutkom online akademije omogućiti svim ljudima besplatno obrazovanje i usavršavanje znanja i vještina. Uz obradu sadržaja nastavnih predmeta poput matematike, biologije, kemije, fizike i drugih, omogućili su djeci i mladima, stvaranjem posebne sekcije pod nazivom *Life skills*, uvid u neke praktičnije sfere života o kojima se u školskom sustavu često ne može naučiti dovoljno. Na njihovoj internetskoj stranici u kategoriji praktičnih vještina obrađene su teme poput financijske pismenosti, sigurnosti na internetu, medijske pismenosti (naglasak je stavljen na društvene mreže), karijere i slično, dok je za najmanje uzraste dostupna aplikacija (*Khan Academy Kids*) preko koje je djeci omogućeno stjecanje vještina ranog čitanja, pisanja, govora i matematike uz osnaživanje njihovih socio-emocionalnih vještina. Pod kategorijom karijere, mladima se daju savjeti vezani za ulazak u svijet profesionalnog rada kako bi im olakšali izbor buduće karijere, predstavili prednosti i nedostatke posla kojim se namjeravaju baviti i pripremili ih na ono što ih očekuje u skoroj budućnosti. Pod istom se kategorijom mogu naći savjeti poput onih kako se pripremiti za intervju za posao, kako pregovarati za veću plaću i bolje uvjete na poslu, kao i savjeti i iskustva onih koji se bave tim poslom i drugi. Samo neki od poslova koji se nastoje mladima predstaviti i pobliže objasniti su iz kategorije fizičkih poslova (građevinar, automehaničar i sl.), marketinga, prosvjete, zdravstva i mnogih drugih. Poučna kategorija za mlade koji tek uče kako se snaći u svijetu odraslih je svakako i financijska pismenost koja uključuje sadržaje vezane uz štednju, investicije, prihode, troškove, porez, dugovanja i slično. Uz priložene videolekcije, pisane upute, iskustva drugih ljudi i stručnjaka te javne razmjene komentara, djeci i mladima pomaže se u stjecanju životno-praktičnih vještina koje možda nisu imali prilike razviti ili osnažiti.

Nadalje, *The Spruce* internet stranica (The Spruce, n.d.) koja sadrži veliki broj korisnih informacija vezanih za brigu o domu, vrtu, ljubimcima i ostalim kućanskim i

obiteljskim aspektima, potiče usvajanje praktičnih vještina u svakodnevnom životu. Na stranici se mogu naći korisni savjeti o lakom vođenju brige za dom, od čišćenja, održavanja vrta, sitih kućnih popravaka, kuhanja, kreativnih rješenja do prijedloga za dekoriranje, kupnju poklona, brige o kućnim ljubimcima i slično. *The Spruce* okuplja sve osobe, uključujući i djecu i mlade, kojima trebaju savjeti stručnjaka u svakodnevnim izazovnim situacijama. Licencirani stručnjaci recenziraju članke koji se objavljuju na stranici i na taj način novi korisnici mogu biti uvjereni u istinitost i kvalitetu informacija i objavljenih savjeta. Stranica nudi različite kategorije poput dekora, vrtlarstva, kućnih unaprjeđenja, čišćenja i slično, unutar kojih se nalazi veliki broj podkategorija koje nude bogat izbor članaka vezanih uz odabranu temu. Uz navedene kategorije, postoji i ona o kupnji proizvoda koja olakšava početnicima u takozvanim “uradi sam” (DIY - *do it your self*) projektima na način da daje savjete o kupnji proizvoda potrebnih za željenu aktivnost. Ova bi internet stranica mogla biti korisna djeci i mladima koji se žele okušati u kreativnim izazovima uređenja vlastitog prostora ili koje počinje zanimati briga o kući, kuhanje, čišćenje, pospremanje i druge aktivnosti gdje bi im korisni savjeti uvelike pomogli. Osim glavne internet stranice, postoji i još nekoliko njih na kojima se nalaze izdvojene kategorije kao što su kuhanje i jelo (*The Spruce Eats*), briga o kućnim ljubimcima (*The Spruce Pets*) te savjeti i ideje za samostalne popravke i rješenja (*The Spruce Crafts*).

ChoreMonster stranica nudi veliki broj članaka s detaljnim uputama i koracima u čišćenju i obavljanju kućanskih poslova. Tu se između ostalog, nalaze korisne upute kako očistiti razna kućanska pomagala poput čajnika, glačala, veš mašine i drugih, uklanjanja mrlja s odjeće i drugih predmeta te nekoliko neobičnih trikova za čišćenje koji će djeci i mladima znatno olakšati obavljanje kućanskih poslova. Osim korisnih savjeta, *ChoreMonster* sadrži članak u kojem se obrađuje pitanje trebaju li djeca samostalno čistiti i pomagati u kućanskim poslovima uz navedene prednosti i nedostatke koje obavljanje takvog rada sa sobom donosi. Kao prednosti se svakako navode učenje odgovornosti, samostalnosti, discipline te mogućnost stjecanja praktičnih vještina koje će djeci i mladima olakšati snalaženje u budućem samostalnom životu. Od nedostataka navedeni su primjerice nedostatak vremena za obavljanje školskih obveza kao i stvaranje stresa i tereta od obveza koje im se nameću čišćenjem. Kao optimalno rješenje, nudi se razgovor s djecom o temi čišćenja i pomaganja u kući, zadavanje poslova koji su u skladu s njihovim godinama i zrelosti, stvaranje realnih očekivanja i nagrađivanje bilo kakvog truda i pomoći kao i fleksibilnost u obavljanju poslova.

Na taj se način kod djece i mladih stvaraju zdrave navike, stječe se odgovornost i samostalnost bez opterećenja djece i njihova razvojnog perioda.

DIY internet stranica (DIY, n.d.) jedna od korisnih internet stranica koja pomaže djeci manjeg uzrasta pri učenju i usvajanju praktičnih vještina putem interneta. Kako navode autori stranice, idealna je za djecu od 6 do 13 godina koja u ranom djetinjstvu kao ključnoj fazi svog razvoja najbolje usvajaju i razvijaju praktične vještine kroz igru i kreativne aktivnosti. Cilj autora bio je stvoriti sigurno internet-okruženje u kojemu će se djeca moći upustiti u samostalne aktivnosti i izazove, bez potrebe roditeljskog nadzora i na taj način kroz igru i zabavu naučiti nešto korisno. Na stranici se nalaze razni izazovi podijeljeni u nekoliko kategorija kao što su; mediji, zdravlje i fitness, aktivnosti na otvorenom, zajednica, životne vještine i druge. Svaka kategorija sadrži dvije podkategorije (izazovi i vještine), s različitim stupnjem težine zadataka (lako, srednje lako i teško) i brojem mogućih osvojenih bodova. Djecu se potiče da izvršavaju zadatke i izazove te ako se isti uspješno obave, ostvaruju određeni broj bodova i na taj način napreduju. Pod kategorijom životne vještine, nalazi se veliki broj podkategorija kao što su kuhanje, ekologija, obitelj, financije, elektronika, vrtlarstvo, znakovni jezik i mnoge druge preko kojih djeca mogu steći korisne životno-praktične vještine koje će im poslužiti u budućnosti. Kako pravilno očistiti zube koncem, kako iskoristiti ostatke hrane ili obračunati porez, postaviti stol, obaviti kućanske poslove, ispeći tortu ili kruh, naučiti šivati, pružiti prvu pomoć, samo su neki od izazova prikazanih na stranici pod kategorijom životnih vještina. Nakon obavljene aktivnosti ili projekta, djeca postavljaju slike svojih radova koje ostali korisnici mogu vidjeti prije nego što se odluče na izazov. Osim izazova koji su već unaprijed postavljeni, postoje i takozvani izazovi uživo (live challenges) koji se odvijaju preko *Zoom* platforme. Djeca također mogu sama osmisliti izazov koji će biti aktivan na stranici za druge korisnike, što dodatno potiče njihovu kreativnost i daje osjećaj slobode i samostalnosti.

MyPlate (MyPlate USDA, n.d.) stranicu osnovala je američka vlada, točnije američki centar za nutricionističku politiku i promociju (*Center for Nutrition Policy and Promotion, CNPP*) kako bi se društvo i nacija potakli na usvajanje zdravijih životnih navika. U sklopu projekta stvorena je stranica *MyPlate* koja potiče korisnike na uvođenje malih promjena u načinu života s naglaskom na prehranu, kako bi zajedničkim snagama poradili na stvaranju

zdravije nacije. Stranica nudi niz članaka o zdravom stilu življenja kao i savjete za kvalitetnu prehranu raspoređene prema uzrastu; djecu se primjerice potiče da nastoje pratiti instrukcije i savjete na dnevnoj bazi te da koriste zabavne aplikacije koje stranica nudi kako bi postali *MyPlate* šampioni, dok se mlade nastoji educirati o važnosti zdravog načina prehrane te ih se uvodi u svijet kuhanja i pripremanja vlastitih zdravih obroka. Kroz detaljno opisane recepte i video upute koje se mogu pronaći na ovoj stranici, djeci i mladima pruža se mogućnost stjecanja važnih životnih vještina vezanih uz brigu za vlastito zdravlje, prehranu i zdrave životne navike čije je usvajanje od najranije dobi neophodno za kvalitetan rast i razvoj.

5.2. INSTAGRAM

Instagram je u suvremenom društvu jako popularna mreža, osnovana 2010. godine koja nudi svojim korisnicima mogućnost objavlivanja fotografija i kratkih videozapisa putem vlastitih privatnih ili javnih profila uz dodatno dijeljenje jednokratnih objava poznatijih kao priče, koje nestaju nakon 24 sata od postavljanja (Sabo, 2022). Instagram su osnovali autori Kevin Systrom i Mike Krieger s ciljem postavljanja fotografija, a najveći uspon doživio je postavljanjem, do tad ne postojećih a danas široko rasprostranjenih, takozvanih *hashtagova* koji olakšavaju korisnicima pronalazak fotografija vezanih za određenu temu (Markething, n.d.). Mogućnosti instagrama su razne, od takozvanog lajkanja (označavanja sadržaja kao nečega što je dobro), komentiranja, dijeljenja profila i objava do postavljanja lokacije, opisa, plaćenih promocija i kupnje (Holak, 2017). Aplikacija je veliki uspon doživjela kada ju je 2012. godine otkupio Facebook, a danas zbog svoje vizualne privlačnosti i niza kreativnih opcija koje nudi, postaje sve više prisutna u profesionalnom svijetu prodaje i promidžbe u kojem aplikaciju koriste razni poslovni profili kako bi promovirali vlastiti posao i nudili svoje usluge (Markething, n.d.). Prednost korištenja aplikacije za poslovne profile je to što je samo s jednog uređaja moguće upravljati s 5 različitih profila čime se lakše i brže šire objave i informacije i jednostavnije upravlja sadržajem (Markething, n.d.). S obzirom na to da je Instagram izrazito popularna društvena mreža među djecom i mladima, razni poslovni profili nastoje doprijeti do takve publike i iskoristiti usluge koje Instagram nudi kako bi na kreativni način proširili vlastiti posao i ponudili svoj sadržaj i usluge. S toga ne čudi kako gotovo svaki posao, tvrtka ili brend u današnjem svijetu ima otvoren barem jedan profil na nekoj društvenoj mreži u svrhu povećanja broja kupaca i korisnika usluga.

Na Instagramu se, osim promotivnog i zabavnog sadržaja, zbog kojeg je prvotno i stvoren, često promovira i informativo-edukativni sadržaj koji je izrazito koristan za sve društvene skupine, posebice djecu i mlade. Tako se na Instagramu mogu pronaći profili koji nude usluge i savjete vezane za razvoj životno-praktičnih vještina, kao i ostalih vještina u svrhu cjelokupnog razvoja ličnosti i potencijala pojedinca. A dokaz da Instagram danas koristi u svrhu širenja poslovnih ideja i sadržaja je taj što neke od internetskih stranica koje su opisane u prethodnom poglavlju imaju aktivne profile na društvenim mrežama. Tako primjerice *Khan Academy* broji preko 280 000 pratitelja na društvenoj mreži Instagram, s oko 1000 aktivnih objava koje uključuju različite objave u obliku fotografija i kratkih videozapisa preko kojih promoviraju svoje sadržaje i usluge vezane za besplatne edukacije i savjete. Osim navedenog, profil *Khan* akademije na Instagramu organizira razna darivanja kako bi potaknuli svoje pratitelje na dijeljenje njihova sadržaja te u skladu s trendom korištenja umjetne inteligencije u raznim medijima, osnovali su besplatne edukacije za učitelje o temi umjetne inteligencije, a na njihovoj stranici može se pronaći i vodič umjetne inteligencije za lakše snalaženje učenika i učitelja.

The Spruce organizacija, također posjeduje otvoreni profil na mreži Instagram preko kojeg promovira svoj sadržaj vezan za čišćenje, dizajn i organizaciju doma, preko kojeg najčešće upućuje pratitelje na svoju glavnu internet stranicu. Profil na Instagramu im broji preko 570 000 pratitelja s nešto više od 4300 aktualnih objava. Osim korisnih videozapisa, fotografija i tekstualnih opisa savjeta i koraka u izvršavanju aktivnosti, *The Spruce* na svom profilu organizira igre, ankete i upitnike pomoću kojih nastoje ispitati kakav sadržaj njihovi pratitelji žele vidjeti na profilu i na taj način osmišljava buduće aktivnosti i prilagođava sadržaj potrebama tržišta, tj. publike. Preglednost objava na Instagramu te uporaba psihologije boja koja u marketinškom svijetu ima veliku ulogu pri manipulaciji i privlačenju potrošača (Gros, 2015), čine ovu aplikaciju pogodnom platformom za privlačenje djece i mladih. *The Spruce* profil također, koristeći se ovim trikovima, predstavlja pogodno mjesto na kojemu djeca i mladi mogu s lakoćom razviti životno-praktične vještine prateći njihov sadržaj.

Osim navedenih, na Instagramu postoje razni profili koji svojim sadržajem i objavama također nastoje poticati razvoj životno-praktičnih vještina djece i mladih.

Primjerice *Clever Girl Finance*, profil je koji educira žene i mlade djevojke o financijskoj organizaciji, štednji i pametnoj potrošnji, studentskim i raznim dugovima te drugim aspektima financija. Preko Instagram stranice promiču svoje tečajeve (dostupne na glavnoj internetskoj stranici), knjige, dnevne članke te videozapise i podcast epizode dostupne na YouTube platformi. Neki od savjeta koje nude ženama su kako ostvariti stabilnost i izbjeći ulazak u dugove, na koji način doći do izvora profita, kako zarađivati od hobija, kako izgraditi samopouzdanje i preuzeti brigu za svoje financije kao i razne druge teme koje mogu biti izrazito korisne za mlade djevojke koje tek stječu praktične vještine upravljanja vlastitim financijama. *Clever Girl Finance* profil na taj način potiče mlade djevojke i žene na samostalnost i slobodu upravljanja vlastitim prihodima i dohodima, razvijanje vještina financijske odgovornosti te vještina poduzetnosti.

Stephanie Cavin na svom Instagram profilu, pod korisničkim imenom *thatcalteacherlife*, educira roditelje i djecu o sve popularnijem alternativnom obrazovanju kod kuće (eng. *homeschooling*). S obzirom na to da se obrazovanje kod kuće više fokusira na aspekt usvajanja praktičnih vještina i znanja koja će djeci i mladima biti iskoristiva u budućnosti, nego što je to slučaj u tradicionalnim školama, tako se na njenom profilu mogu pronaći korisni savjeti i načini poticanja životno-praktičnih vještina kod djece i mladih. Iako se na njenom profilu većinom pronalaze objave i savjeti upućeni roditeljima koji svoju djecu obrazuju kod kuće, mnoga djeca i adolescenti iščitavanjem sadržaja mogu indirektno i bez roditeljske pomoći spoznati koje su to životne vještine potrebne za kvalitetan rast i cjelokupni razvoj. Neke od životno-praktičnih vještina za koje Stephanie smatra da su jako bitne i čiji se razvoj treba poticati, posebice u razdoblju adolescencije, su između ostalog; kako oprati veš, otići u nabavku namirnica, kuhati, kako se pravilno organizirati, kako provoditi slobodno vrijeme, kako naći posao, zauzeti se za sebe, voditi brigu o financijama i mnoge druge teme. Osim toga, na profilu se mogu pronaći i objave u kojima se daju primjeri praktičnih vještina za djecu, čije je vrijeme učenja pet minuta ili manje, a su podijeljena u pregledne kategorije kao npr. sigurnost, kućni ljubimci, ured, kupaonica, kuhinja, vanjski svijet i druge.

5.3. YOUTUBE

Prema najnovijim podacima iz 2024. godine, platforma YouTube druga je najveća društvena mreža u svijetu s preko 2.7 milijuna aktivnih korisnika (Demandsage, n.d.). S

obzirom na to da je danas 4.95 milijuna ljudi aktivno na društvenim mrežama, 54% njih, dakle više od polovice, koristi se i društvenom mrežom YouTube (Demandsage, n.d.). Mreža je pokrenuta 2005. godine s ciljem slanja, dijeljenja i pregledavanja videozapisa korisnika s opcijom dodavanja prijatelja koja danas više ne postoji, a zamijenila ju je opcija besplatne preplate na željeni kanal (Ružić, Biloš i Turkalj, 2014 prema Kranjčević, 2020). Još veću popularnost, YouTube je stekao 2006. godine kada ga je za 1,65 milijuna dolara otkupio Google te danas on, nakon Google-a predstavlja drugu najpopularniju tražilicu informacija na internetu (Ružić, Biloš i Turkalj, 2014 prema Kranjčević, 2020). Zanimljivi podatci o YouTubeu su da je trenutno nešto veći broj korisnika muškoga roda (53.9 %), prosječna dob korisnika je 25-34 godine te se otprilike svaki dan provede oko 1 bilijun sati gledanja YouTube videa, dok se nekih 720 000 sati video sadržaja objavljuje na dnevnoj bazi (Demandsage, n.d.). Raznolikost sadržaja koji se može pronaći na ovoj mreži pogoduje njegovoj širokoj popularnosti te omogućuje pronalazak onog sadržaja koji je prilagođen određenom uzrastu i interesu. Zbog lakoće dijeljenja i preglednosti video sadržaja, YouTube platforma može biti korisno mjesto za učenje i razvoj praktičnih vještina kod djece i mladih. Iako se u YouTube tražilicu može upisati neka specifična praktična vještina koju se želi naučiti, postoje kanali kojima je primarni cilj objediniti što više njih na jednom mjestu tako da one čine u cijelosti sadržaj njihova kanala.

YouTube kanal pod nazivom *Dad, how do I?* s preko 4,95 milijuna pretplatnika i nešto više od 350 objavljenih videozapisa nastoji podučiti djecu i mlade o svakodnevnim aktivnosti koje zahtijevaju razvijene praktične vještine. Rob Kenney, autor kanala i otac dvoje odrasle djece, na svom kanalu i u istoimenoj knjizi navodi kako je potaknut očevim napuštanjem u 14. godini života htio stvoriti platformu na kojoj će djecu i mlade podučavati o osnovnim životnim vještinama kao što su; kako promijeniti gumu na autu, kako uliti gorivo, popraviti odvod ili bicikl, obrijati bradu, ispeći kruh i mnoge druge. Od prvog objavljenog videa u kojem poučava kako pravilno zavezati kravatu, stvorio je online zajednicu u kojoj izvršava ulogu očinske figure svima onima koji osjećaju potrebu za zajednicom i obitelji. Kako ispeglati košulju, provjeriti motorno ulje, pokrenuti auto, napraviti roštilj, ispeći kekse, napraviti kavu, igrati američki nogomet, kako biti financijski odgovoran i uštedjeti, samo su neke od tema koje Rob na svom kanalu obrađuje. Korisna videa na ovom YouTube kanalu mogu potaknuti djecu i mlade na razvoj i usvajanje životnih vještina koje će im biti od velike koristi u budućem samostalnom životu.

Life Skills 2 Learn na YouTube platformi objavljuje korisna videa o učenju životno-praktičnih vještina kao što su kuhanje, pranje rublja i odjeće, briga o novcu, kući, okolišu i slično. Iako je kanal namijenjen primarno adolescentima i odraslim osobama s poteškoćama u razvoju, zbog svog jednostavnog prikaza, korisnosti informacija i bitnih savjeta za svakodnevni život, objavljeni video sadržaj može poslužiti djeci manjeg uzrasta pri usvajanju navedenih životno-praktičnih vještina. Oblačenje, pranje zubiju, vođenje brige o osobnoj higijeni, čišćenje kuće i održavanje čistoće životnog prostora, recikliranje, korištenje kućanskih aparata i drugo, važne su teme u životu svakog djeteta, koje se obrađuju na ovom kanalu. Većina videozapisa sadrži pozadinsku glazbu bez popratnog govora te na taj način omogućuje odgajateljima, roditeljima i učiteljima lakše objašnjavanje sadržaja prateći tempo djetetove pozornosti. Iako kanal nema veliki broj pratitelja (nešto više od 4 tisuće), neki videozapisi imaju i po 30 000 pregleda, što potvrđuje njihovu korisnost.

Na *How to adult* YouTube kanalu, nalaze se korisni videozapisi vezani za, kao što mu i samo ime govori, odrastanje i sve izazove koje ono donosi. Iako kanal više ne objavljuje aktivno, video sadržaji koji su na njemu trajno postavljeni uključuju teme poput brige o domu, financijama, zdravlju, karijeri i poslu, vezama, socijalnim vještinama i drugim. Odrastanje mnogim pojedincima predstavlja težak životni period adaptacije na nove situacije, zahtijeva veliku dozu samostalnosti i odgovornosti te uključuje razna pitanja i nedoumice. Osim praktičnih savjeta o kuhanju, vezanju kravate, mijenjanju guma na autu, čišćenju wc-a, vraćanja dugova, pripremanja na razgovor za posao i raznih drugih tema koje su na kanalu obrađene, *How to adult* veliki naglasak stavlja na govor o mentalnom zdravlju, o razvoju vještine odbijanja i zauzimanja za sebe, brige o sebi, nošenja s tugom i raznim drugim socio-emocionalnim vještinama koje je tijekom odrastanja jako važno razviti. Postojanje profila kao što je *How to adult*, koji usmjerava mlade ljude na putu odrastanja, omogućuje se stjecanje neophodnih životno-praktičnih vještina putem toliko popularnih suvremenih medija.

6. ZAKLJUČAK

Životno-praktične vještine odnose se na sposobnosti izvođenja određenih aktivnosti i rješavanja svakodnevnih životnih situacija i prepreka, a za njihov je razvoj jako bitno da se usvajaju od najranije dobi. Prve se životno-praktične vještine kod djece usvajaju u obiteljskom okruženju te njihov se razvoj nastavlja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja, a potom i u školama. Iako se u tradicionalnom obrazovanju veći naglasak stavlja na usvajanje činjeničnog znanja, frontalni oblik nastave i suhoparno učenje, suvremene pedagoške koncepcije nastoje osigurati mjesto praktičnom radu u svim školama koje su takav program voljne usvojiti. Poticanjem praktičnog rada i razvoja vještina koje će djeci i mladima omogućiti samostalnost, odgovornost i uspješnost u obavljanju budućeg posla, važno je kako za pojedince tako i za cijelu zajednicu. U ovom se radu nastojala prikazati slika suvremenog obrazovanja u odnosu na tradicionalno (u svijetu, ali i Hrvatskoj) u kontekstu promicanja životno-praktičnih vještina kod djece i mladih, s ciljem podizanja svijesti o nužnosti uvođenja praktičnog rada i poticanja praktičnih vještina u obrazovnom sustavu.

Razvoj medija i napredak tehnologije doveli su prodiranja medijskog prostora i sadržaja u sve sfere čovjekova djelovanja te se njegov utjecaj, posebice na djecu i mlade čija se sposobnost kritičkog prosuđivanja još nije dovoljno razvila, znatno osnažio. S obzirom na to da su sadržaji koje suvremeni mediji prenose široko rasprostranjeni i svima lako dostupni, povećava se mogućnost njegove krive interpretacije i zlouporabe. Stoga, suvremeno medijsko okruženje u kojemu gotovo da ne postoje zabrane i ograničenja vrste sadržaja koji se plasira kao i onih koji taj sadržaj objavljuju, niz negativnih posljedica koje mogu iz njega proizaći je brojna. Svjesni opasnosti medijskog svijeta, kao i gotovo svake tvorevine modernog društva, potrebno je stvoriti sigurno medijsko okruženje za ranjive skupine njegovih korisnika, djecu i mlade. Olakšani način komunikacije s okolinom, dostupnost besplatnog edukativnog sadržaja, pristupačnost i brzina pronalaska informacija samo su neke od prednosti korištenja suvremenih medija kao što su internet i društvene mreže.

Cilj ovog rada bio je prikazati pozitivan i negativan utjecaj suvremenih medija na razvoj njihovih najbrojnijih i najranjivijih korisnika, djece i mladih, te se nastajalo istražiti koje to internetske stranice, Instagram profili i YouTube kanali, kao neki od najpopularnijih suvremenih medija, promiču razvoj i omogućuju usvajanje životno-praktičnih vještina navedene skupine. Uzme li se u obzir njihov potencijal i pozitivna strana, mediji postaju

mjesto edukacije, odgoja i obrazovanja, rasta i razvoja, kako za djecu tako i za ostatak populacije. Upravo iz tog razloga, suvremeno medijsko okruženje predstavlja potencijalno plodno tlo za promicanje razvoja životno-praktičnih vještina djece i mladih, posebice u slučajevima kada se njihov razvoj ne potiče dovoljno u obiteljskom ili školskom okruženju.

7. LITERATURA

1. Banko Mofardin, I. (2018). Važnost obiteljskog okruženja u razvoju djetetovih kompetencija. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:155411> Datum pristupa: 28.8.2024.
2. Batinić, Š., i Radeka, I. (2017). Od reformne do alternativne pedagogije: pokušaji drugačije škole u Hrvatskoj u 20. stoljeću, *Acta Iadertina*, 14(1), str. 41-60.
3. Biglbauer, S. i Korajlija, A.L. (2020). Društvene mreže, depresivnost i anksioznost. *Socijalna psihijatrija*, 48(4), str. 404-425.
4. Bognar, L. i Matijević, M. (2002). Didaktika. Zagreb: *Školska knjiga*.
5. Boyd D.M. i Ellison N.B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), str. 210-230.
6. ChoreMonster (n.d.). Preuzeto s: <https://www.choremonster.com/> Datum pristupa: 12.8.2024.
7. Crawford, E., Bogna, F., Raineri, A. i Kift, R.L. (2020). Next generation technology for learning practical skills online. *ASCILITE's First Virtual Conference*, str. 180–185.
8. Čaleta, M. (2022). Važnost, uloga i načini stjecanja životnopraktičnih vještina u montessori i waldorfskoj pedagogiji. Završni rad. Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:801334> Datum pristupa: 23.05.2024.
9. Čizmek Kovač, M. (2020). Sadržaji suvremenih medija i djece rane i predškolske dobi. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:384144> Datum pristupa: 1.8.2024.
10. Dalgarno, B., Lee, M.J., Carlson, L., Gregory, S., i Tynan, B. (2011). An Australian and New Zealand scoping study on the use of 3D immersive virtual worlds in higher education. *Australasian Journal of Education Technology*, 27(1), str. 1–15.
11. Dasgupta M. i Sain R. (2015). The Impact of Family Environment upon Development of Life Skills and Psychological Hardiness among Adolescent Boys. *The International Journal of Indian Psychology*, 2(2), str. 110-120.
12. Delors, J. (1998). Učenje – blago u nama. Zagreb: *Educa*.
13. Demandsage (n.d.). Preuzeto s: <https://www.demandsage.com/> Datum pristupa: 16.8.2024.

14. Desmond, R.J., Singer J.L., Singer D.G. i sur. (1985). Family mediation patterns and television viewing: Young children's use and grasp of the medium. *Human Communication Research*. 11, str. 461-480.
15. DIY (n.d.). Preuzeto s: <https://diy.org/challenges/categories/7/life-skills> Datum pristupa: 12.8.2024.
16. Doutlik K. i Maltar Okun T. (2022). Ispitivanje životno-praktičnih vještina učenika sedmih i osmih razreda. *Život i škola*, 68(1-2), str. 161-180.
17. EQUESTRIS (n.d.). Preuzeto s: <https://equestris.hr/odnosi-s-medijima/vrste-medija-i-kako-im-pristupiti/> Datum pristupa: 23.7.2024.
18. Grgurev, V. (1994). Tena Martinić: Postmoderna-svakidašnjica-komunikacija. *Politička misao: časopis za politologiju*, 31(4), str. 178-180.
19. Gros, M. (2015). Boje za djecu u marketingu i medijima. Završni rad. Koprivnica: Sveučilište Sjever. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:444900> Datum pristupa: 2.8.2024.
20. Gupta, S., Maurya, V.P., Singh, A.P., i sur. (2018). Internet Addiction and Quality of Life among Young Adults: An Exploratory Study. *The International Journal of Indian Psychology ISSN*, str. 2348-5396.
21. Gutowski, M. (2021). Utjecaj društvenih mreža na mlade. Diplomski rad. Koprivnica: Sveučilište Sjever. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:199994> Datum pristupa: 27.7.2024.
22. Holak B. (2017). Instagram, *TechTarget*. Preuzeto s: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/Instagram> Datum pristupa: 29.8.2024.
23. Horvat, T. (2024). Percepcija utjecaja društvenih mreža na djecu osnovnoškolske dobi. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:588024> Datum pristupa: 2.7.2024.
24. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024*. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/masovni-mediji> Datum pristupa: 23.7.2024.
25. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Prošireni mediji. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024*. Preuzeto s: <https://enciklopedija.hr/clanak/prosireni-mediji> Datum pristupa: 16.8.2024.
26. Inglis, F. (1997). Teorija medija. Zagreb: *Barbat*.

27. Jeriček, H. (2002). Internet i ovisnost o internetu u Sloveniji. *Medijska istraživanja*, 8(2), str. 85-101.
28. Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima—definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, 21(1), str. 127-136.
29. Khan Academy (n.d.). Preuzeto s: <https://www.khanacademy.org/college-careers-more>
Datum pristupa: 11.8.2024.
30. Koludrović, M., i Kolobarić, M. (2016). Stjecanje životno-praktičnih vještina u hrvatskom školstvu nekad i danas. *Život i škola*, 62(3), str. 65-74.
31. Košir, M., Zgrabljic, N. i Ranfil, R. (1999). *Život s medijima*. Zagreb: *Doron*.
32. Kovačić, I. (2022). Utjecaj društvenih mreža na mlade. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:507645> Datum pristupa: 14.7.2024.
33. Kranjčević, V. (2020). Utjecaj društvene mreže YouTube na destinacijski marketing. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:761545>
Datum pristupa: 13.7.2024.
34. Kummabutr J., Phuphaibul J., Suwonnarop N. i sur. (2013). The Effect of a Parent Training Program, In Conjunction with a Life Skills Training Program for School-age Children, on Children's Life Skills, and Parents' Child-rearing Skills and Perceptions of Support for Child Life Skills Development. *Pacific Rim Int J Nurs Res*, 17(1) str. 3-27.
35. Labaš, D. i Marinčić, P. (2018). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali*, 12(15), str. 1-32.
36. Ljubetić, M. (2012). Nosi li dobre roditelje rođa?! Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete. Zagreb: *Profil International*.
37. Maksimović, J., i Stanisavljević Petrović, Z. (2014). Teorijsko-metodološka zasnovanost istraživanja utjecaja medija na adolescente. *In medias res: časopis filozofije medija*, 3(4), str. 472- 486.
38. Mandir, M. (2022). Uloga medija u svakodnevnom životu djece. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:214548> Datum pristupa: 27.5.2024.
39. Markething (n.d.). Preuzeto s: <https://www.markething.hr/sto-su-influenceri-i-sto-sve-trebate-znati-o-njima/> Datum pristupa: 4.8.2024.
40. Matijević, M. (2001), *Alternativne škole*. Zagreb: *Tipex*.

41. Matyjas, B. (2015). Mass media and children. Globality in everyday life. *Procedia - Social and Behavioral Science*, 174, str. 2898-2904.
42. Mental Health America, Inc. (n.d.). Preuzeto s: <https://mhanational.org/blog/how-blue-light-affects-mental-health> Datum pristupa: 28. 8. 2024.
43. Mikić, K. (2002). Mediji i dječja svakidašnjica, *Zapis*. Zagreb. Preuzeto s: https://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=213 Datum pristupa: 14.8.2024.
44. MILAT, J. (2005). Pedagogija - teorija osposobljavanja. Zagreb : *Školska knjiga*.
45. Miliša, Z., i Milačić, V. (2010). Uloga medija u kreiranju slobodnog vremena mladih. *Riječki teološki časopis*, 36(2), str. 571-590.
46. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske (2023). *Smjernice za implementaciju kurikula nastavnog predmeta Praktične vještine*. Preuzeto s:<https://mzom.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola//smjernice-za-implementaciju-kurikula-prakticne-vjestine.pdf> Datum pristupa: 26.6.2024.
47. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske (2023). *Eksperimentalni kurikulum nastavnoga predmeta Praktične vještine za osnovne škole*. Preuzeto s: <https://mzom.gov.hr/vijesti/eksperimentalni-kurikulum-nastavnog-predmeta-prakticne-vjestine-za-osnovne-skole/5617> Datum pristupa: 26.6.2024.
48. Mula, J.M. (2012). Life skills education: A model for socio-cultural transformation. *African Ecclesial Review*, 54(3/4), str. 305–335.
49. Mužić, J. (2014). Štetan utjecaj virtualnoga svijeta na djecu. *Obnovljeni život*, 69(3), str. 395-405.
50. MyPlate USDA (n.d.). Preuzeto s: <https://www.myplate.gov/> Datum pristupa: 15.8.2024.
51. Nastavni plan i program za osnovnu Waldorfsku školu (2004). Preuzeto s: https://www.waldorfska-skola.com/images/download/kurikulum_waldorfske_skole.pdf Datum pristupa: 12.8.2024.
52. Okeke, C.I. (2014). Effective home-school partnership: Some strategies to help strengthen parental involvement. *South African Journal of Education*, 34(3), str. 1–9.
53. Petrović, A. (2018). Uloga medija u odgoju djece i mladih. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:180658> Datum pristupa: 28.05.2024.
54. Pintar, Ž. (2020). Slika suvremenog odgojitelja u paradigmi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Metodički ogledi*, 27(2), str. 75-103.

55. Potter, W.J. (2014). Guidelines for Media Literacy Interventions in the Digital Age. *Medijska istraživanja*, 20(2), str. 5-31.
56. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 1(2), str. 81-96.
57. Sabo, L. (2022). Utjecaj društvenih mreža na psihičko zdravlje djece i mladih. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:086764> Datum pristupa: 14.7.2024.
58. Seitz, M. i Hallwachs, U., (1996). Montessori ili Waldorf?. Zagreb: *Educa*
59. Sindik, J., i Veselinović, Z. (2010). Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 16(2), str. 107-133.
60. Singh, P., Mbokodi, S.M. i Msila, V.T. (2004). Black parental involvement in education. *South African Journal of Education*, 24(4), str. 301–307.
61. Smith, D., i Smith, K. (2014). The case for ‘passive’ learning - the ‘silent’ community of online learners. *European Journal of Open, Distance and e-Learning*, 17(2), str. 86–99.
62. Spamer, T., Rens, J. i Botha, C. (2020). Family involvement in life skills development in primary school learners. In C.C. Wolhuter (ed.), *Education Studies in South Africa: The Quest for Relevance, Rigour and Restructuring*, str. 161–194.
63. Statista (n.d.). Preuzeto s: <https://www.statista.com/statistics/282846/regular-social-networking-usage-penetration-worldwide-by-country/> Datum pristupa: 10.8.2024.
64. Stevović Havaić, E. (2023). Montessori metoda odgoja i obrazovanja – pregled istraživanja od 2017. do 2022. godine. *Napredak*, 164(1-2), str. 121-143.
65. Šišara, J., Neburac, A. i Vartic, D. (2020). Kako mladi ljudi provode vrijeme online?. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 14(1-2), str. 107-119.
66. The Spruce (n.d.). Preuzeto s: <https://www.thespruce.com/> Datum pristupa: 11.8.2024.
67. Vejmelka, L., Strabić, N. i Jazvo, M. (2017). Online aktivnosti i rizična ponašanja adolescenata u virtualnom okruženju. *Društvena istraživanja*, 26(1), str. 59-78.
68. Vuković, J. (2016). Utjecaj društvenih mreža na mlade. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za kulturologiju. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:156:827097> Datum pristupa: 26.6.2024.

69. Wallaroo Media (n.d.). Preuzeto s: <https://wallaroomedia.com/blog/social-media/tiktok-statistics/> Datum pristupa: 26.8.2024.
70. World Health Organization [WHO]. (2020). *Life skills education school handbook: prevention of noncommunicable diseases: introduction*. Preuzeto s <https://www.medbox.org/document/life-skills-education-school-handbook-prevention-of-noncommunicable-diseases-introduction#GO> Datum pristupa: 23.8.2024.
71. Žderić, J. (2009). *Medijska kultura djece i mladih (mogućnosti i zamjerke)*. Zagreb: Udruga Medioteka.
72. Živko, P. (2021). *Nastavni predmet Domaćinstvo: kurikulumska obilježja, (inter) nacionalna povijest i mogućnosti implementacije u suvremeno osnovno obrazovanje Republike Hrvatske*. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:674744> Datum pristupa: 15.8.2024.

Mrežni izvori:

<https://www.youtube.com/@DadhowdoI> Datum pristupa: 20.8.2024.

<https://www.youtube.com/@Lifeskills2learnwithBecca> Datum pristupa: 15.8.2024.

<https://www.youtube.com/@learnhowtoadult> Datum pristupa: 14.8.2024.

<https://www.instagram.com/thatcalteacherlife/> Datum pristupa: 14.8.2024.

<https://www.instagram.com/clevergirlfinance/> Datum pristupa: 20.8.2024.

<https://www.instagram.com/thespruceofficial/> Datum pristupa: 11.8.2024.

<https://www.instagram.com/khanacademy/> Datum pristupa: 11.8.2024.

SAŽETAK

Stjecanje i razvoj životno-praktičnih vještina neophodno je za kvalitetan i uspješan rast i razvoj svakog čovjeka. Životno-praktične vještine uključuju sadržaje i aktivnosti koje olakšavaju čovjekovo svakodnevno funkcioniranje i njihovo stjecanje kreće od najranije dobi u obiteljskom okruženju, a nastavlja se i kroz školovanje. Iako bi se razvoj životnih vještina trebao poticati i u svim odgojno-obrazovnim ustanovama, u današnjem je nastavnom procesu i dalje prevelik naglasak stavljen na stjecanje znanja i razvoj kognitivnih vještina, dok je praktični rad gotovo zanemaren. S obzirom na to da danas suvremeni mediji, poput interneta i društvenih mreža, čine neizostavan dio čovjekova života te su posebno popularni među djecom i mladima, razne su mogućnosti njihova iskorištavanja u edukativno-informativne svrhe, među kojima je i promicanje životno-praktičnih vještina. Cilj ovog rada bio je ukazati na važnost promicanja životno-praktičnih vještina u odgojno-obrazovnom kontekstu, prikazati kakva je uloga medija u razvoju djece i mladih te istražiti na koji se način životno-praktične vještine kod djece i mladih promiču u suvremenom medijskom okruženju.

Ključne riječi: životno-praktične vještine, djeca, mladi, suvremeni mediji, društvene mreže

SUMMARY

The acquisition and development of practical life skills are essential for the quality and successful growth of everyone. Life skills include content and activities that put an impact on an individual's daily functioning, and their acquisition begins at an early age within the family environment and continues through school years. Although the development of life skills should be encouraged in all educational institutions, in today's teaching process, there is still too much emphasis put on acquiring knowledge and developing cognitive skills, while practical ones are almost neglected. Considering that modern media, such as the internet and social media, in general have become an indispensable part of human life and are particularly popular among children and young adults, there are various possibilities for their use in educational and informative purposes, including the promotion of practical life skills. The end goal of this scientific paper was to highlight the importance of promoting those practical life skills in the educational context, also to present the role of media in the development of children and young people and finally to explore how practical life skills are promoted among children and young adults throughout modern media environment.

Key words: practical life skills, children, young adults, modern media, social media

**Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)**

Student/ica: KATARINA KOLOVRAT

Naslov rada: PROMICANJE ŽIVOTNO-PRAKTIČNIH VJEŠTINA KOD

DJECE I MLADIH U SUVREMENOM MEDIJSKOM OKRUŽENJU

Znanstveno područje i polje: DRUŠTVENE ZNANOSTI

Vrsta rada: FAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

MORANA KOLUDROVIĆ, izv. prof. dr. sc.

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

/

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

1. MORANA KOLUDROVIĆ, izv. prof. dr. sc.

2. MAJA LJUBETIĆ, prof. dr. sc.

3. TONI MAGLICA, doc. dr. sc.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22)).

Split, 20. 9. 2024.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.

Obrazac A.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja KATARINA KOLOVRAT, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce PEDAGOGIJE I HRVATSKOG JEZIKA I, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 20.9.2024.

Potpis

Kt